

Književnometodički pristupi skupinskome radu

Hodžić, Amra

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:999595>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Diplomski studij Njemačkoga jezika i književnosti i Hrvatskoga jezika i
književnosti

Amra Hodžić

Književnometodički pristupi skupinskome radu

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Jakov Sabljic

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski studij Njemačkoga jezika i književnosti i Hrvatskoga jezika i
književnosti

Amra Hodžić

Književnometodički pristupi skupinskome radu

Diplomski rad

Humanističke znanosti, polje interdisciplinarne humanističke znanosti, grana
metodike nastavnih predmeta humanističkih znanosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Jakov Sabljčić

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 10. srpnja 2020.

Amra Hodžić, 0122222000

Sažetak rada:

U ovome radu govorit će se o skupinskome obliku rada u nastavi književnosti i njegovoj primjeni u školama. Na početku dolazi teorijski dio o skupinskome radu, a zatim slijedi pregled istraživanja i rezultati provedenih anketa i analiza. Promatranjem nastave i anketiranjem učenika, studenata i nastavnika ukazuje se na prednosti i nedostatke ovakvoga oblika rada te na to koliko njegova primjena doprinosi nastavi književnosti – boljem razumijevanju i usvajanju gradiva, motiviranosti i aktivnosti učenika te međusobnoj povezanosti ovih elemenata. Učenici će biti anketirani prije i poslije školskih sati u kojima se primjenjuje skupinski oblik rada. Iznijet će svoja stajališta o radu u skupinama te o doprinosu skupinskoga rada njihovoj motiviranosti, lakšem razumijevanju gradiva i/ili književnih djela. Nastavnici i studenti bit će anketirani o svim etapama tijekom organizacije i provedbe skupinskoga rada u nastavi književnosti. Na osnovi istraživanja literature i rezultata samostalne analize uslijedit će zaključak o književnometodičkim pristupima skupinskome radu, njegovim prednostima i nedostacima te mogućim rješenjima.

Ključne riječi:

Skupinski rad, nastava književnosti, organizacija skupinskoga rada, rad učenika u skupinama, (samo)vrednovanje

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Terminološko određenje skupinskoga rada i njegova primjena u nastavi književnosti.....	2
3. Istraživanje književnometodičkih pristupa skupinskome radu	6
3.1. Predmet i cilj istraživanja.....	6
3.2. Metodologija istraživanja	6
3.3. Ispitanici	7
4. Rezultati istraživanja i rasprava.....	10
4.1. Organizacija skupinskoga rada.....	10
4.1.1. Broj članova skupine.....	10
4.1.2. Načini podjele učenika u skupine.....	11
4.1.3. Trajanje skupinskoga rada.....	13
4.2. Primjena skupinskoga rada u nastavi književnosti.....	14
4.2.1. Učestalost uporabe skupinskoga rada	14
4.2.2. Skupinski rad u nastavnim etapama	16
4.2.3. Rad učenika u skupinama.....	21
4.3. Nedostaci skupinskoga rada	26
4.3.1. Priprema skupinskoga rada	26
4.3.2. Poteškoće vrednovanja.....	28
5. Zaključak	32
6. Popis literature i izvora.....	35
7. Prilozi.....	38

1. Uvod

Skupinski rad jedan je od društvenih oblika rada koji se primjenjuju u nastavi. Iako i drugi oblici imaju svoje prednosti i nedostatke u javnosti je najviše pozornosti bilo posvećeno skupinskome radu i osuđivanju njegove primjene. Naime pretpostavke ili predrasude o skupinskome radu zasnivaju se na razmišljanju da učenici ne rade podjednako, skupinski rad prilika je za nerad i čavrljanje te takav oblik rada ne doprinosi nastavi u cijelosti. S obzirom na to da eksperimentalne reforme koje su uvedene u sustav hrvatskoga obrazovanja potiču suradničko učenje, od učenika traže aktivniju ulogu, a navedeno se najbolje može postići primjenom skupinskoga rada, istraživanje o književnometodičkim pristupima navedenome obliku rada postalo je temom ovoga diplomskoga rada. U radu najprije slijedi kratak presjek iz stručne literature o skupinskome radu, a okosnicu rada predstavljat će provedeno istraživanje, dobiveni rezultati i njihove dodatne analize. Kako bi istraživanje bilo što sveobuhvatnije te polučilo objektivnu prizmu za daljnje polemike o (ne)opravdanosti primjene skupinskoga rada, u njega su uključeni učenici, studenti i nastavnici Hrvatskoga jezika. Cilj je prikazati skupinski rad u nastavi književnosti od njegove organizacije do provedbe i vrednovanja. Pri tomu će se uvažavati rezultati provedenoga istraživanja s posebnim naglaskom na književnometodičke pristupe, iako pojedini dijelovi u organizaciji ili vrednovanju skupinskoga rada mogu se smatrati univerzalnima i primjenjivima za sve nastavne predmete. Tijekom predavljanja rezultata istraživanja oni će biti podijeljeni u tri cjeline: organizacija skupinskoga rada, primjena skupinskoga rada u nastavi književnosti te nedostaci skupinskoga rada. Na osnovi rezultata i rasprave uslijedit će zaključak.

2. Terminološko određenje skupinskoga rada i njegova primjena u nastavi književnosti

Učenici svih razreda osnovne i srednje škole obvezno uče o književnosti, neovisno o školi, smjeru školovanja i području na kojemu žive unutar Republike Hrvatske. Predmet se tradicionalno naziva po jeziku Hrvatski jezik, a književnost je područje. Prema novom kurikulumu to je područje Književnost i stvaralaštvo. Književnost ima status samostalnog nastavnog područja, a Rosandić definira da je to:

- „samostalno sastavljena cjelina književnih sadržaja (književnoumjetničkih, književnoznanstvenih)
- prerađena – didaktički oblikovana znanost o književnosti (teorija i povijest književnosti)
- sustav znanja o književnosti i znanja književnosti, sposobnosti i navika.“ (Rosandić, 2005: 22)

Poučavanje književnosti odvija se primjenom uobičajenih društvenih nastavnih oblika, a njih Pranjić definira kao „organizacijske forme odnosa između nastavnika i učenika te učenika međusobno za vrijeme poučavanja i učenja.“ (Pranjić, 2013: 114) Društveni nastavni oblici pokazuju kako su podijeljene društvene aktivnosti među sudionicima tijekom nastave, a osnovna podjela je na čelni (frontalni) rad, rad u parovima, skupinski rad i pojedinačni rad. Uzimajući u obzir povijest poučavanja, najstariji nastavni oblik jest izravno obraćanje pojedincu, a tako se radilo još u prvim poznatim školama (Egipat i Babilon). Čelna nastava primjenjuje se tek od 18. stoljeća, a posebno zaslužni za njezino uvođenje jesu Wolfgang Ratke i Jan Amos Komenski. Primjena čelnoga oblika rada danas se smatra tradicionalnim, klasičnim poučavanjem u kojemu je nastavnik u centru, učenicima prezentira gradivo koje trebaju usvojiti, osobno vrednuje njihov napredak, a učenici pasivno primaju znanje.

Rajka Ptiček ističe kako moderan nastavnik mora preuzeti ulogu demokratskog vođe te u razredu izgraditi klimu samouvjeravanja, poticanja slobodne razmjene misli i kritičkoga razmišljanja, organizirati timski rad i egalitarno tretiranje suradnika, a učenik mora preuzeti aktivniju ulogu u procesu učenja. (Ptiček, 2001: 107) Prema njezinu objašnjenju moderni nastavnik potiče suradničko učenje, a ono se najbolje ostvaruje primjenom skupinskoga rada ili rada u paru. Skupinskim radom naziva se oblik rada u kojemu sudjeluje od troje do šestoro članova, a njegovom primjenom učenici međusobno surađuju u rješavanju zadataka. Uobičajeno je da skupinski rad planira nastavnik, ali najčešće učenici imaju mogućnost vlastitoga izbora u načinu rješavanja zadataka unutar zadanih okvira ili smjernica. Wolfgang

Mattes (2007: 50) razlikuje tri faze u unutarnjoj strukturi skupinskoga rada. Po njemu su to faza planiranja, faza razrade i pripremna faza za prezentaciju.

Korijeni skupinskoga rada u nastavi počivaju na odgojno-znanstvenim, društveno-psihološkim i političkim teorijama, a Pranjić izdvaja četiri teorijska polazišta: grupnopedagoško polazište, učiti čineći, grupna dinamika i društveno učenje. (Pranjić, 2013: 132-135) Grupnopedagoško polazište razvili su u prvoj trećini 20. stoljeća njemački reformski pedagozi i učitelji. Njihov interes bio je okrenut prema novom obliku odgoja, a koji je podrazumijevao rad u zajednici unutar koje se svatko slobodno razvija, svi uče jedni od drugih i zajedno preuzimaju odgovornost: „Grupa koja samostalno planira i radi, razvija i timski osjećaj pripadnosti te stječe razne djelatne navike.“ (Pranjić, 2013: 132) Drugo teorijsko polazište skupinske nastave jest u postavkama američkoga pedagoga i psihologa Johna Deweya, a on ih naziva *learning by doing*, odnosno učiti čineći. Učenici samostalno odabiru radne ciljeve, nastavnik ima ulogu moderatora, a cilj je razvijanje osjećaja za suradnju, toleranciju, ali i težnja za osobnim napretkom i zalaganjem. Kurt Lewin izučavao je grupnu dinamiku, tj. ponašanje u društvenim organizacijama, interakcije, psihološke procese i zakonitosti koje su se događale među njima. Lewin smatra važnim motrenje grupno-dinamičkih procesa za uspješnu primjenu skupinskoga rada u nastavi: „Tako je, recimo, od presudnog značenja da se zna tko je lider u grupi, kakav je njegov odnos prema nastavnom sadržaju i kakav je afinitet suučenika prema njemu.“ (Pranjić, 2013: 134)

Posljednje važno teorijsko polazište za skupinsku nastavu jest društveno učenje. Javlja se krajem šezdesetih godina prošloga stoljeća kao nastojanje da se primjenom kritičko-komunikativnog društvenog učenja omogući učenicima borba protiv prekomjerne dominacije onih koji ih poučavaju. Ovom teorijskom pretpostavkom usvaja se mišljenje da se interes učenika najučinkovitije ostvaruje kroz rad u malim skupinama. Da bi nastavnici mogli primjenjivati skupinski rad u svojoj nastavi, najprije moraju samostalno razviti suradničke vještine, a zatim stečenim vještinama podučiti učenike. Riječ je o vještinama koje se mogu naučiti i razviti primjenom izabраниh aktivnosti, a za uspješno sudjelovanje u skupinskom radu učenici bi trebali znati kako:

- „formirati grupe,
- odrediti uloge pojedinim članovima,
- iznositi misli naizmjenično,
- izbjegavati polemično i podcjenjivačko ponašanje,
- aktivno slušati,

- postavljati pitanja,
- potvrđivati svoje stavove,
- izraziti podršku drugim članovima,
- dobrovoljno objašnjavati i doprinositi novim informacijama,
- ispravljati ideje na uljudan način,
- kritizirati ideje, a ne osobe,
- uspješno pregovarati i doći do kompromisa,
- znati vrednovati svoj rad, ali i rad drugih.“ (Ptiček, 2001:108)

Polazeći od pretpostavke da je skupinski rad učenicima omiljeni oblik rada, jer kada uče u skupini nisu sami te mnoge zadatke i probleme mogu bolje riješiti zajednički, Wolfgang Mattes (2007: 152-153) pokušao je uspostaviti deset pravila po kojima će skupinski rad dobro funkcionirati:

1. Svaka skupina uređuje odmah svoje radno mjesto. Ako se moraju razmjestiti stolovi i stolci, to se čini tiho i brzo.
2. Sav potreban radni materijal odmah se pripremi (bilježnica, olovke, markeri) tako da grupa može prionuti poslu punom parom.
3. Skupinski rad počinje zajedničkim dogovorom o zadacima. Ako nešto nije jasno, nastavnik se pita u početnoj fazi.
4. Radni se tijekom organizira. Posao se može podijeliti ili se mogu zajednički zabilježiti svi rezultati rada.
5. Svi paze na to da svi članovi skupine ravnopravno sudjeluju u radu. Nitko nije isključen iz rada. Nitko ne grabi posao samo za sebe.
6. Ako nastupe teškoće, skupina ih najprije pokušava riješiti i ne zove odmah nastavnika.
7. Ne bilježi samo jedan član skupine važne rezultate rada, nego svi prave bilješke. Tako se ne može dogoditi da jedna skupina stoji nemoćno ako sljedeći sat pri skupnom izlaganju izostane jedan učenik.
8. Skupina postupa obazrivo između sebe te s drugim skupinama koje rade u istom prostoru.
9. Izlaganje o rezultatima temeljito se priprema. Svi se osjećaju odgovornima za kvalitetu rada, međusobno se pomažu i podupiru.
10. Ako neka skupina izlaže o svojim rezultatima, drugi pažljivo slušaju. Oni se tada ne bave više vlastitim rezultatima te za to vrijeme odlažu svoje bilješke.

Na sličan način uspostavio je i deset postavki (Mattes, 2007: 154) koje naziva *grupnim otrovom* i koje su zaslužne da skupinski rad nikako ne funkcionira. Među njima je naveo na prvome mjestu da učenici glasno guraju po podu stolce i stvaraju galamu. Drugi siguran problem nastaje kada skupina nema radne priloge na stolu i nije spremna početi s radom. Grupnim otrovom naziva i učeničku nebrigu o postavljenome zadatku, a zbog koje naknadno moraju stalno ispitivati nastavnika/icu što im je činiti. Problem je i ako se učenici unutar jedne skupine međusobno ne slušaju, već svatko radi što osobno smatra ispravnim. Nije poželjno ni da samo jedan učenik prigrabi sve zadatke za sebe, a da ostali članovi budu zanemareni. Skupinski rad nije uspješan ni ako svaka skupina za svaki pojedini problem odmah poziva nastavnika/icu. Rad u skupinama nije funkcionalan ni ako samo jedna osoba zapisuje sve rezultate i bilježi rješenja. Do buke u razredu, gubitka kontrole i neuspješnoga svladavanja zadataka dolazi i ako učenici ne poštuju jedni druge unutar skupine ili kritiziraju svoje suradnike i ostale skupine. Skupinski rad nije ispunio svoju svrhu i neuspješan je ako uvijek izlaže jedan te isti učenik. Skupinski rad u nastavi ne funkcionira ako skupina još uvijek rješava svoje zadatke i ne sluša druge skupine, a čija su izlaganja već započela.

3. Istraživanje književnometodičkih pristupa skupinskome radu

3.1. Predmet i cilj istraživanja

Skupinski rad samo je jedan od nastavnih oblika rada, ali u javnosti je njemu posvećeno najviše pozornosti. Često se govori o takvome obliku rada kao onome koji pogoduje neradu učenika, a s druge strane ga je teško vrednovati. Uvođenjem eksperimentalnih reformi u sustav hrvatskoga obrazovanja skupinski rad postao je poželjnim oblikom rada jer učenike potiče na suradničko učenje, suradničku diskusiju, samostalno istraživanje i samovrednovanje. U kontekstu brojnih previranja treba li biti manje ili više skupinskoga rada u nastavi, a uzimajući u obzir sve elemente koji bi mogli utjecati na afirmativno ili negativno stajalište, predmetom istraživanja ovoga rada jest uporaba skupinskoga rada u nastavi književnosti. Cilj provedenoga istraživanja jest prikazati pripremu, provedbu ili uporabu i vrednovanje skupinskoga rada iz triju različitih perspektiva – učeničke, studentske i nastavničke. Poseban naglasak stavlja se na književnometodičke pristupe pa su u obzir uzeti samo sati književnosti unutar školskoga predmeta Hrvatski jezik u osnovnim i srednjim školama. Istraživanjem se želi spoznati razloge oprečnih stavova prema uporabi skupinskoga rada, a raspravom o rezultatima rasvijetliti važnost takvoga oblika rada za nastavu književnosti.

3.2. Metodologija istraživanja

Provedba istraživanja uključuje dva načina. Prvi je promatranje dvadeset triju školskih sati u osnovnim i srednjim školama. U ukupnome broju promatranih sati radi se o dvadeset različitih susreta jer tri promatrana susreta bila su dvosati hrvatskoga jezika u osnovnim školama. U ukupnome udjelu promatranih sati 55 posto je iz osnovnih škola, a 45 posto iz srednjih škola. Pri tome je 44 posto školskih sati promatranih u srednjim školama koje su gimnazije, a 56 posto u strukovnim srednjim školama.

Drugi način istraživanja jest anketiranje, a za potrebe istraživanja izrađene su dvije vrste anketa. Prvu su ispunjavali učenici, a sastojala se od dva dijela. Prvi dio ankete učenici su rješavali na početku sata, a slaganje s određenim tvrdnjama vrednovali su od jedan do pet (1 – uopće se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Učenici su iznosili svoje stavove za sljedeće tvrdnje:

1. Zainteresiran/a sam za primjenu skupinskoga rada u nastavi.
2. Ako radimo u skupinama, lakše ću svladati gradivo.

3. Ostali učenici i ja međusobno ćemo si pomagati tijekom rada u skupini.
4. Svatko će imati svoj zadatak tijekom rada u skupini i izvršiti ga.
5. Ostali učenici riješit će što treba, a ja se mogu izvući.
6. Ako budemo radili u skupinama, sve ću morati napraviti sam/sama.
7. Književnost bi bila zanimljivija kada bismo o njoj učili radeći u skupinama.
8. Motiviraniji/a sam kada ne radimo u skupinama, već samostalno rješavam zadatke.
9. Nastava književnosti bila bi aktivnija kada bismo više radili u skupinama.
10. Književna djela bolje ću razumjeti ako budemo u skupinama radili zadatke vezane uz njih.

Na završetku školskoga sata učenici su rješavali drugi dio ankete u kojemu su iznosili stavove o svojim iskustvima tijekom primjene skupinskoga rada u nastavi književnosti, suradnji s ostalim učenicima, svladavanju gradiva, a vrednovali su svoj te rad ostalih učenika u skupini. Druga vrsta ankete jesu anketni obrasci dostupni na platformi *Google Disk*, a koje su internetski rješavali nastavnici i studenti hrvatskoga jezika i književnosti. Anketni obrasci rješavani su anonimno te se nastavnike pitalo za školu u kojoj rade, razrede u kojima predaju, prosječan broj učenika u razredima u kojima predaju i broj godina njihova radnog staža, a sve s ciljem kako bi se istražilo imaju li i ti elementi utjecaja na učestalost i način provedbe skupinskoga rada. Nastavnici su odgovarali na pitanja s mogućnošću višestrukoga izbora, a jedno od pitanja bilo je iznošenje osobnoga stava o primjeni skupinskoga rada. Studenti hrvatskoga jezika i književnosti pitani su za vlastita iskustva o sudjelovanju u skupinskomu radu, ali i za njihove postupke kada bi bili na mjestu nastavnice ili nastavnika Hrvatskoga jezika.

3.3. Ispitanici

U istraživanju za potrebe ovoga diplomskoga rada sudjelovali su brojni ispitanici, a kako bi istraživanje bilo sveobuhvatno među ispitanicima su bili učenici, studenti i nastavnici. Istraživanjem je obuhvaćeno dvadeset različitih školskih razreda iz osnovnih i srednjih škola. Anketu u pisanome obliku rješavali su učenici osmoga razreda Osnovne škole Darda, a zbog nemogućnosti organiziranja uobičajene nastave u školskim zgradama zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19, broj ispitanih učenika smanjen je te su umjesto osobnoga promatranja nastave u učionicama u obzir uzeti metodički dnevnicu u kojima su studenti Filozofskoga fakulteta Osijek bilježili sve korake učenika i nastavnika na satima koje su oni

promatrali ranije u školama. Metodičke dnevničke za potrebe diplomskog rada ustupio je izv. prof. dr. sc. Jakov Sabljčić, a sve dnevničke potpisali su nastavnici čija je nastava promatrana.

Drugu skupinu ispitanika čine studenti Filozofskoga fakulteta Osijek. U istraživanju su sudjelovala 62 studenta, a svi su studenti Hrvatskoga jezika i književnosti. Njih osam ili 12,9 posto jednopredmetni su studenti, a 54 ili 87,1 posto dvopredmetni su studenti te uz Hrvatski jezik i književnost imaju još jedan studij. Riječ je o sljedećim studijskim kombinacijama: 1,85 posto uz Hrvatski jezik i književnost studira još i Sociologiju, 5,56 posto studira Njemački jezik i književnost, 9,26 posto ispitanih studenata studira Povijest, 14,81 posto je studenata Mađarskoga jezika i književnosti, 16,67 posto ispitanih u dvopredmetnoj je kombinaciji s Filozofijom, 20,37 posto studira Pedagogiju, a 31,48 posto je studenata Engleskoga jezika i književnosti. Studenti koji su sudjelovali u ispitivanju završna su godina preddiplomskoga studija ili su studenti diplomskoga studija navedenih kombinacija, a izabrali su nastavnički smjer. Devetnaest je studenata s treće godine preddiplomskoga studija ili 30,65 posto. Prvu godinu diplomskoga studija završava dvadeset ispitanih studenata ili 32,26 posto, drugu godinu čini dvadeset troje studenata ili 37,09 posto, a oni su ujedno i korak do ulaska u škole kao budući magistri edukacije hrvatskoga jezika i književnosti.

Treću skupinu ispitanika čine nastavnici hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama. U istraživanju je sudjelovalo 108 nastavnica i nastavnika iz svih dijelova Republike Hrvatske. S obzirom na to da su nastavnici anonimno rješavali anketu, jedina je molba bila da upišu naziv škole u kojoj rade ili mjesto u kojemu se škola nalazi, a analizom je utvrđeno kako su zastupljene škole iz svake od ukupno dvadeset jedne hrvatske županije (uključujući Grad Zagreb). Neka od mjesta iz kojih su škole u kojima su sudjelovali ispitanici nastavnici jesu:

1. Zagrebačka županija – Graberje Ivaničko, Dugo Selo, Sveta Nedelja, Šćitarjevo
2. Krapinsko-zagorska županija – Krapina, Bedekovčina
3. Sisačko-moslavačka županija – Sisak, Komarevo, Petrinja, Lekenik
4. Karlovačka županija – Slunj, Karlovac, Josipdol
5. Varaždinska županija – Novi Marof, Sveti Đurđ, Varaždin
6. Koprivničko-križevačka županija – Sv. Ivan Žabno, Đurđevac
7. Bjelovarsko-bilogorska županija – Daruvar, Kapela
8. Primorsko-goranska županija – Opatija, Vrbovsko, Rab, Bakar, Omišalj, Kastav
9. Ličko-senjska županija – Lički Osik
10. Virovitičko-podravska županija – Virovitica, Čađavica
11. Požeško-slavonska županija – Požega

12. Brodsko-posavska županija – Sikirevci, Nova Gradiška, Slavonski Brod, Oriovac
13. Zadarska županija – Zadar, Pag
14. Osječko-baranjska županija – Osijek, Darda, Beli Manastir, Dalj, Feričanci, Čepin
15. Šibensko-kninska županija – Knin
16. Vukovarsko-srijemska županija – Vinkovci
17. Splitsko-dalmatinska županija – Krivodol, Makarska, Trogir, Solin, Sinj, Split, Lučac
18. Istarska županija – Rovinj, Umag
19. Dubrovačko-neretvanska županija – Ploče, Mokošica, Korčula
20. Međimurska županija – Kotoriba, Prelog, Mala Subotica
21. Grad Zagreb – Zagreb, Jordanovac, Hrvatski Leskovac

Raznolikošću mjesta ispitanih nastavnika cilj je dobiti stvarni uvid u istraživano područje, neovisno o radu jedne škole ili navikama jednoga podneblja. Od ukupno ispitanih 108¹ nastavnika njih 59 ili 54,6 posto predaje u petim razredima osnovne škole, 61 ili 56,5 posto radi s učenicima šestih razreda, 63 nastavnika ili 58,3 posto jest s učenicima sedmih razreda, a 59 ili 54,6 posto izjasnilo se da predaje i u osmim razredima osnovne škole. U srednjim školama radi 29 ispitanih nastavnika, a u ukupnome udjelu ispitanika 10,2 posto predaje u prvim razredima, 6,5 posto u drugim, 4,6 posto u trećim te 5,6 posto u četvrtim razredima srednje škole.

¹ Broj se odnosi isključivo na nastavnike koji su rješavali internetsku anketu i dali odgovore, a ne na one čiji su sati promatrani i opisani u metodičkim dnevnicima.

4. Rezultati istraživanja i rasprava

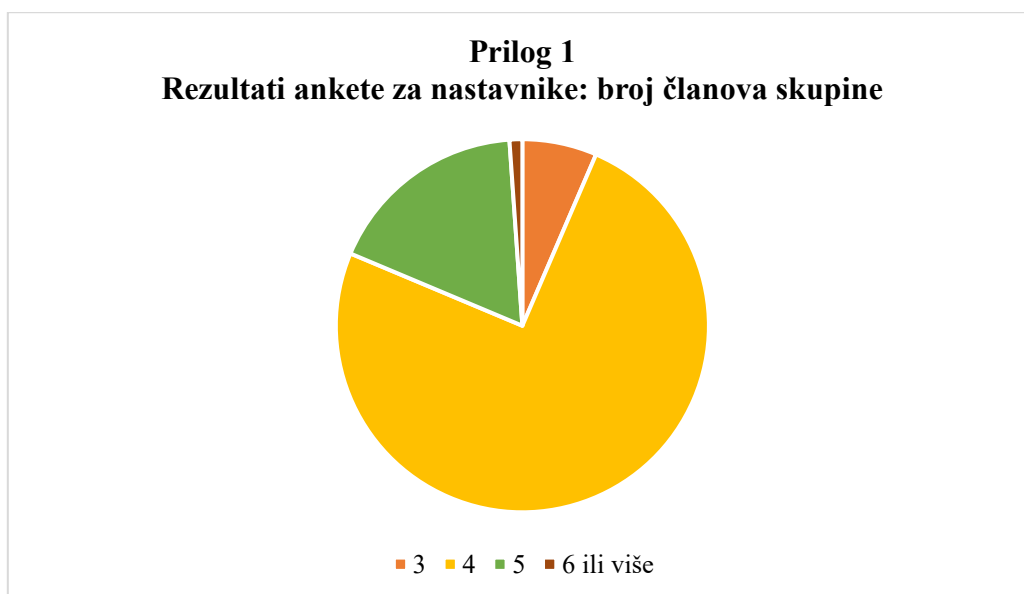
Provedeno istraživanje pratilo je cjelokupni proces skupinskoga rada – od njegove pripreme, organizacije, realizacije do vrednovanja, a u obzir su uzeti rezultati anketa, zaključci analiza i osobni stavovi anketiranih nastavnika. Rezultati će biti predstavljeni u poglavljima koja slijede, a uz njih će biti navedena i analiza pozitivnih i negativnih strana skupinskoga rada te rasprava o značenju pojedinoga elementa za skupinski rad u cijelosti, a s posebnim naglaskom na nastavu književnosti. Uz rezultate slijede i objašnjenja, a gdje je potrebno, bit će navedeni i primjeri.

4.1. Organizacija skupinskoga rada

Kako bi se skupinski rad proveo u nastavi s učenicima, potrebna je i njegova organizacija. Koliko je članova svake skupine, kako podijeliti učenike u skupine te koliko traje rad u skupinama neka su od ključnih pitanja same organizacije, a bila su predmetom provedenoga istraživanja.

4.1.1. Broj članova skupine

Prvi korak podjele učenika u skupine prilikom provedbe takvoga oblika rada jest odrediti broj članova svake skupine. Stoga je jedno od pitanja u anketi za nastavnike bilo koliko je najčešće članova skupine kada oni primjenjuju skupinski rad. Ponuđeni odgovori bili su: a) tri, b) četiri, c) pet i d) šest ili više.

Samo je jedan nastavnik označio da u skupini bude šestero ili više članova, a u ukupnome broju ispitanih nastavnika taj je udio 0,9 posto. Skupine najčešće imaju troje članova tvrdi sedam nastavnika ili 6,5 posto. Peteročlane skupine preferira devetnaest nastavnika ili 17,6 posto. Najviše nastavnika, njih 81 ili 75 posto, organizira skupinski rad dijeleći učenike u skupine koje imaju po četvero članova. Slični su rezultati i studentske ankete. Nitko od ispitanih studenata Hrvatskoga jezika i književnosti ne bi organizirao rad u skupinama sa šestero ili više članova, a samo njih troje ili 4,8 posto radilo bi s tročlanim skupinama. U odnosu na nastavnike nešto više studenata dijelilo bi učenike u skupine s petero članova, točnije njih četrnaest ili 22,6 posto. Najviše ispitanih studenata (45 ispitanika ili 72,6 posto) izjasnilo se kako bi najčešće bilo četvero članova svake skupine. Rezultati ankete pokazali su kako najviše dominiraju četveročlane skupine, a na drugome mjestu skupine su s petero članova. Dodatnom analizom uspoređivalo se utječe li veličina razreda na broj članova skupine. Čak 55,56 posto anketiranih nastavnika, koji su označili da najčešće rade s peteročlanim skupinama, predaju u razredima koji imaju od 20 do 25 učenika, a 16,67 posto radi u razredima koji imaju od 25 do 30 učenika. Može se zaključiti kako su peteročlane skupine najčešće izbor onih nastavnika koji rade u velikim razredima pa time izbjegavaju veliki broj skupina.

4.1.2. Načini podjele učenika u skupine

Nakon što nastavnici odrede koliko će biti članova skupine, potrebno je učenike rasporediti u skupine. Jedan od elemenata koji utječe na rad skupina jest i način na koji su učenici podijeljeni u njih odnosno jesu li samostalno birali svoje suradnike, jesu li skupine raznolike po kriteriju znanja i aktivnosti, koje se poteškoće javljaju prilikom i nakon podjele učenika u skupine. Stoga je pitanje u anketi za nastavnike glasilo: Kako dijelite učenike u skupine? Ponuđeni su bili sljedeći odgovori: a) formiraju skupine prema rasporedu sjedenja, b) učenici sami biraju s kime će raditi, c) prozovem učenike i kažem tko je u kojoj skupini, d) upotrebljavam neku igru/slagalicu/aktivnost, a čije rješavanje rezultira formiranjem skupina slučajnim izborom, e) ostalo. Nastavnici su imali mogućnost izabrati jedan od ponuđenih odgovora ili upisati vlastiti. Najmanji je udio ispitanih nastavnika koji prilikom organizacije skupinskoga rada učenicima dozvoljavaju da sami biraju skupine. Taj je odgovor izabralo 5,6 posto nastavnika, a anketirani studenti također su u najmanjem postotku izabrali isti odgovor (njih 9,7 posto). Sličan je rezultat nastavnika i studenata u podjeli učenika u skupine prema rasporedu sjedenja. Takav način izabralo bi 14,5 posto ispitanih studenata, a primjenjuje ga 13 posto ispitanih nastavnika.

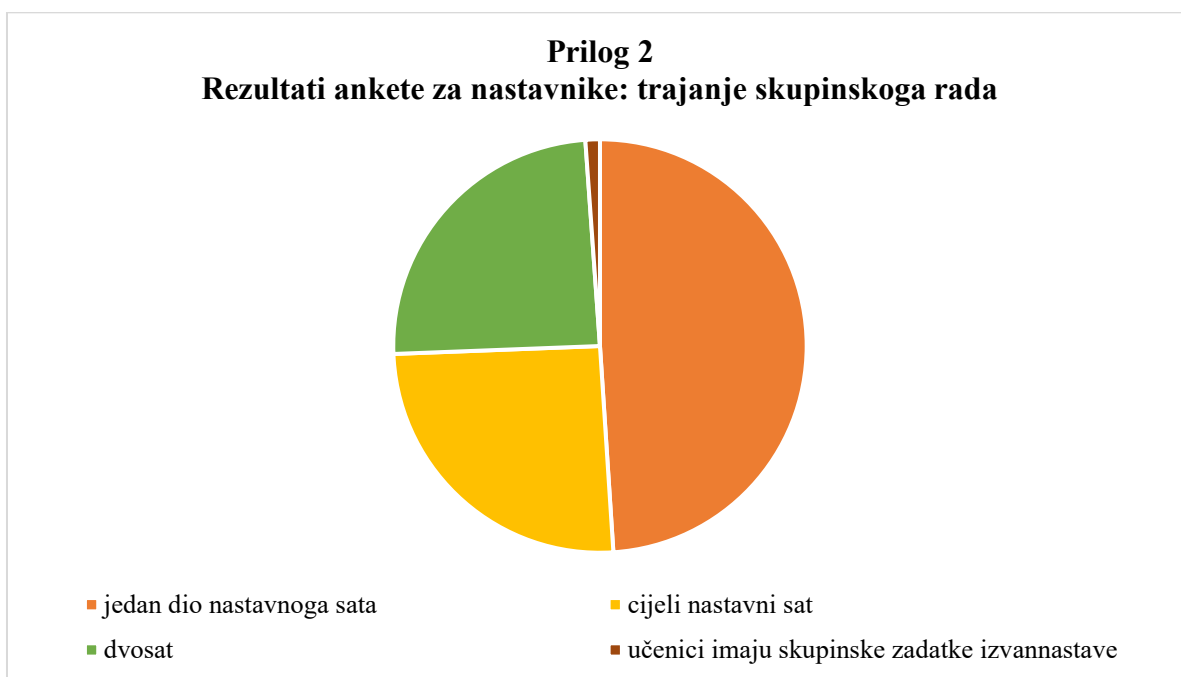
Proziva učenike te govori tko je u kojoj skupini 24,1 posto anketiranih nastavnika, a na ovaj način učenike bi dijelilo u skupine 11,3 posto studenata. Veća razlika u odgovorima studenata i nastavnika zamjetna je i kod izbora neke igre/slagalice/aktivnosti, a čije rješavanje rezultira formiranjem skupina slučajnim izborom jer tako bi organiziralo skupine 54,8 posto studenata, a u nastavi to primjenjuje 35,2 posto nastavnika. Ostale načine navelo je 9,7 posto studenata te 22,1 posto nastavnika. U odgovorima koje su upisali čak je 82 posto jednakih odgovora, a to je da upotrebljavaju kombinaciju svih navedenih načina podjele učenika u skupine, ovisno o zahtjevnosti zadatka, trajanju skupinskoga rada i razredu. Kao ostale načine podjele naveli su slučajni izbor u e-dnevniku, podjelu papirića u boji, podjelu papirića sa zadacima i uporabu digitalnih alata za podjelu učenika u skupine.

Osim načina kako učenike podijeliti u skupine, prilikom rasprave o uporabi skupinskoga rada u nastavi književnosti pozornost treba obratiti i na to imaju li nastavnici poteškoća tijekom i nakon podjele učenika u skupine. Stoga je jedno od anketnih pitanja glasilo upravo tako, a nastavnici su imali mogućnost označiti više odgovora. Ponuđeni su im bili odgovori: a) skupine nisu podjednake po kriteriju znanja i zalaganja, b) učenici unutar pojedinih skupina svađaju se i/ili odbijaju raditi jedni s drugima, c) učenici nisu skloni radu u skupinama, d) podjela u skupine oduzima puno vremena, e) ostalo. Najviše je ispitanih nastavnika kao problem podjele učenika u skupine istaknulo to da skupine nisu podjednake po kriteriju znanja. Tako misli 66,7 posto ispitanih nastavnika, a toga se pribojava u budućem radu čak 90,3 posto ispitanih studenata. Nastavnici su u velikome postotku (50,9) istaknuli kao problem skupinskoga rada to što se učenici unutar pojedine skupine međusobno ne slažu, svađaju se i odbijaju raditi jedni s drugima. U takvim okolnostima izbjegavanje skupinskoga rada čini se razumljivim jer nastavnici vrijeme za književnost moraju posvetiti u potpunosti drugačijoj problematici. Približno četvrtina ispitanih nastavnika tvrdi kako njihovi učenici nisu skloni radu u skupinama, a 21,3 posto da im podjela učenika u skupine oduzima puno vremena od nastave. Nastavnici su imali mogućnost upisa vlastitoga odgovora unutar ponuđenoga odgovora „e) ostalo“. Samo je 2,78 posto ispitanih nastavnika napisalo kako nema nikakvih problema prilikom i nakon podjele učenika u skupine. Riječ je o niskome udjelu u ukupnome broju ispitanika, čime se zaključuje kako organizacija skupinskoga rada nastavnicima predstavlja problem. Manje od dva posto ispitanih nastavnika iskoristilo je mogućnost upisa odgovora kako bi napisali da je problem što su uvijek u pitanju isti učenici koji se ističu u radu skupine te da oni odrađuju posao za ostale. Jedan od ispitanika upisao je kako je problem skupinskoga rada vidljiv samo u 5. razredima, a da se učenici kasnije naviknu te do 8. razreda postanu toliko vješti da impresioniraju ispitanoga

nastavnika. Rezultati provedenih anketa pokazali su kako nastavnici nailaze na dosta poteškoća prilikom organizacije skupinskoga rada i podjele učenika u skupine, neovisno o načinu na koji to čine. No raspravu ovoga dijela rada treba završiti citiranjem jednoga odgovora iz ankete: „Upravo zbog gore navedenih triju primjera² ponekad u nekim razredima moram ja složiti grupe da „snage“ budu podjednake. Onda to funkcionira kako treba. Osim skupinskog rada i suradničkog učenja, na taj se način razvija i učenička socijalna inteligencija.“ Ovim odgovorom opravdava se način podjele učenika u skupine tako da ih nastavnik prozove i kaže tko je u kojoj skupini. Iako se ostali navedeni načini čine kreativnijima i manje nametljivima, katkada su izvor problema koji se javljaju unutar skupina.

4.1.3. Trajanje skupinskoga rada

U organizaciju skupinskoga rada pripada i nastavnikov plan koliko će rad trajati. Na ovo anketno pitanje odgovarali su i studenti i nastavnici, a bili su im ponuđeni sljedeći odgovori: a) jedan dio nastavnoga sata, b) cijeli nastavni sat, c) dvosat, d) učenici imaju skupinske zadatke izvan nastave (dodatni projekt, domaća zadaća, priprema za obradu lektire).

² „gore navedenih triju primjera“ – sintagma se odnosi na ponuđene odgovore a) skupine nisu podjednake po kriteriju znanja i zalaganja, b) učenici unutar pojedinih skupina se svađaju i/ili odbijaju raditi jedni s drugima, c) učenici nisu skloni radu u skupinama

Skupinski rad u samo jednome dijelu nastavnoga sata primjenjuje 48,1 posto ispitanih nastavnika. Slično su odgovorili i studenti jer njih 50 posto izjasnilo se kako bi skupinski rad primjenjivali samo u jednoj od nastavnih etapa. Četvrtina anketiranih nastavnika skupinski rad primjenjuje tijekom cijeloga nastavnoga sata, a 24,1 posto održava dvosate u kojima učenici sudjeluju radeći u skupinama. Studenti su se izjasnili kako bi više radili u skupinama cijeli sat (njih 33,9 posto), ali zato bi tek 8,1 posto anketiranih studenata organiziralo dvosat književnosti primjenjujući skupinski rad. Stav nastavnika i studenata pomalo se razlikuje i kod skupinskih zadataka koje učenici imaju izvan nastave. Manje od tri posto ispitanih nastavnika izjasnilo se kako primjenjuje skupinsko pripremanje za nastavu pojedinih domaćih zadaća ili priprema za lektiru, a 8,1 posto ispitanih studenata ovakve vrste skupinskih aktivnosti primjenjivalo bi u svojoj nastavi. Rezultatima anketa pridodat će se i statistika vezana uz promatranje nastavnih sati u osnovnim i srednjim školama. Od ukupno promatrana dvadeset tri školska sata njih 60,87 posto sadržavalo je skupinski oblik rada samo u jednoj od nastavnih etapa. 13,04 posto promatranih sati u cijelosti su podrazumijevali rad učenika u skupinama, dok se skupinski rad protezao tijekom dvosata nastave književnosti u 26,09 posto promatranih sati. U ukupnome udjelu promatranih sati 8,69 posto je onih u kojima su učenici već imali zadatke u skupinama koje su pripremili izvan nastave.

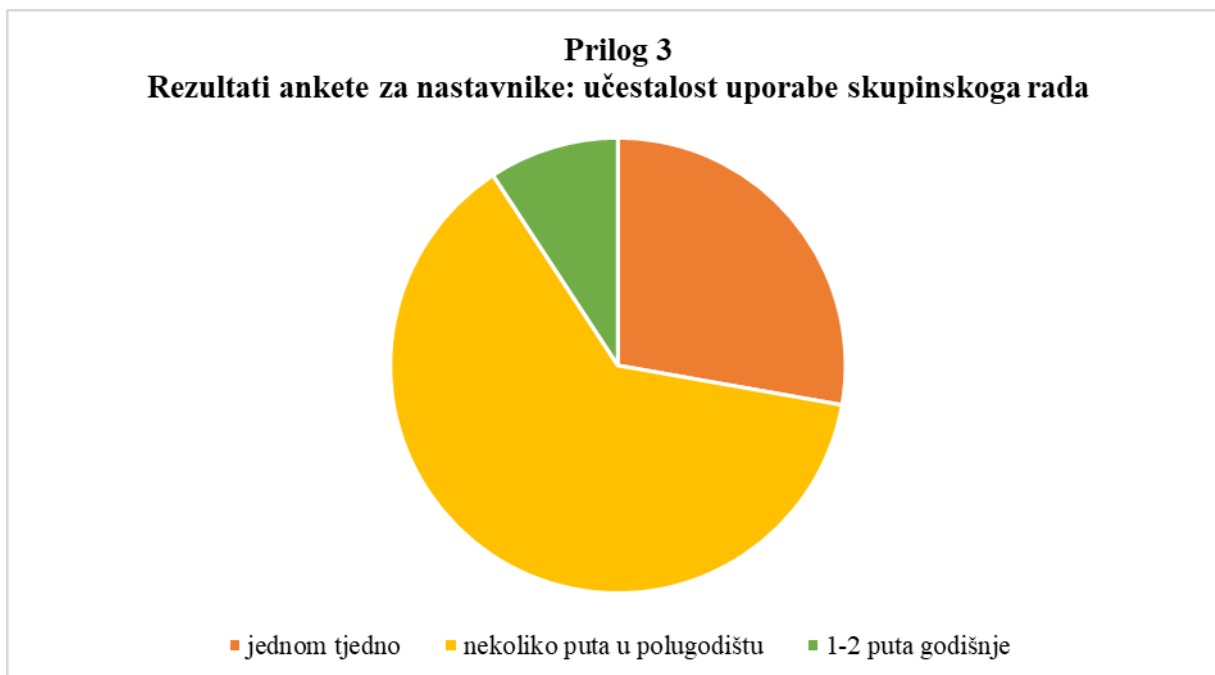
4.2. Primjena skupinskoga rada u nastavi književnosti

4.2.1. Učestalost uporabe skupinskoga rada

Kako bi istraživanje moglo dati odgovor na pitanje treba li skupinskoga rada biti manje ili više u nastavi književnosti te kako izgleda njegova primjena, važno je pitanje koliko često nastavnici primjenjuju skupinski rad. U anketi su im bili ponuđeni odgovori: a) jednom tjedno, b) nekoliko puta u polugodištu i c) 1-2 puta godišnje.

Jednom tjedno skupinski rad kao nastavni oblik u svojoj nastavi rabi 30 ispitanih nastavnika ili 27,8 posto. U njihovim razredima učenici rade u skupinama nekoliko puta u polugodištu tvrdi 68 ispitanika ili 63 posto. Skupinski rad primjenjuje tek jednom do dva puta godišnje deset nastavnika ili 9,3 posto ukupno anketiranih. U studentskoj anketi pitanje je glasilo koliko često bi rabili ovakav oblik rada kao budući nastavnici, a ponuđeni odgovori bili su isti kao i u anketi za nastavnike. Omjer odgovora razlikuje se od nastavnika. Naime samo 4,8 posto ispitanih studenata izjasnilo se kako bi skupinski rad primjenjivali jedanput ili dvaput godišnje. Više od

polovice ispitanih studenata takav bi oblik rada prakticirao nekoliko puta u polugodištu, a čak 43,5 posto skupinski rad primjenjivali bi u nastavi književnosti jednom tjedno.

Uzimajući u obzir rezultate ovih dviju anketa pretpostavka je bila da su za češću uporabu skupinskoga rada zainteresiraniji nastavnici koji su tek diplomirali i imaju manji broj godina radnoga staža. Stoga je napravljena dodatna analiza koja je pokazala kako pretpostavka nije točna. Na uzorku od 108 anketiranih nastavnika napravljena je podjela u četiri skupine. Prvu skupinu čine oni koji imaju od nula do deset godina radnoga staža. Najveći dio ispitanih nastavnika, a koji pripadaju u ovu skupinu, skupinski oblik rada upotrebljava nekoliko puta u polugodištu (69,56 posto ispitanika). Jednom tjedno skupinski rad primjenjuje 21,74 posto, a jedanput do dvaput godišnje 8,7 posto. Druga skupina nastavnika jesu oni koji imaju od jedanaest do dvadeset godina radnoga staža, a rezultati učestalosti primjene skupinskoga rada slični su kao i kod nastavnika iz prve skupine. Više od 70 posto ispitanih iz ove skupine skupinski rad rabi nekoliko puta u polugodištu. Kod nastavnika koji imaju od dvadeset jedne do trideset godina radnoga staža rezultati su drugačiji. Polovina ispitanih nastavnika skupinski rad primjenjuje jednom tjedno, a druga polovica ispitanih nekoliko puta u polugodištu. Nitko se nije izjasnio da se navedenim oblikom rada služi samo jedanput do dvaput godišnje. Statistika je još zanimljivija kod ispitanih nastavnika koji imaju između trideset jedne i četrdeset dvije³ godine radnoga staža. Svi anketirani nastavnici (100 posto) iz ove skupine izabrali su isti

³ Napisan je broj četrdeset dva jer je jedna anketirana osoba navela toliki broj godina radnoga staža, a to je bila najveća vrijednost među svim ispitanicima.

odgovor. Skupinski rad primjenjuju jednom tjedno. Ako bi broj godina radnoga staža utjecao na učestalost primjene skupinskoga rada u nastavi književnosti, to bi značilo da ga češće primjenjuju nastavnici s više iskustva i da je taj odnos proporcionalan. Druga je pretpostavka bila da je skupinski rad učestaliji u gimnazijama negoli u ostalim srednjim školama. Gledajući srednje škole kao cjelinu nastavnici koji rade u njima naveli su da najčešće skupinski rad primjenjuju nekoliko puta u polugodištu (66,67 posto ispitanika). Jednom tjedno skupinski rad primjenjuje 22,22 posto ispitanih nastavnika, a 11,11 posto jedanput do dvaput godišnje. Kada se statistika za srednje škole razdvoji na gimnazije i strukovne srednje škole tada su podaci sljedeći: u gimnazijama 50 posto ispitanih nastavnika skupinski rad primjenjuje jednom tjedno, a 50 posto nekoliko puta u polugodištu, dok u strukovnim srednjim školama 80 posto ispitanih nastavnika skupinski rad primjenjuje s učenicima nekoliko puta u polugodištu, a 20 posto ispitanika samo jedanput do dvaput godišnje. Time je dokazana pretpostavka da je u gimnazijama znatno češća uporaba skupinskoga oblika rada u nastavi književnosti. Razlog tomu vjerojatno jest i u pretpostavci kako gimnazijalci imaju veći broj nastavnih sati (140 sati godišnje od prvoga do četvrtoga razreda), dok u četverogodišnjim strukovnim školama broj sati se smanjuje na 105 u trećem i četvrtom razredu, a u trogodišnjim srednjim školama tijekom cijeloga obrazovanja imaju tek 105 nastavnih sati Hrvatskoga jezika.

4.2.2. Skupinski rad u nastavnim etapama

O trajanju skupinskoga rada već je raspravljano i napisano kako ga nastavnici najčešće upotrebljavaju kao jedan dio nastavnoga sata. Analizom metodičkih dnevnika dvadeset triju školskih sati cilj je prikazati u kojim nastavnim etapama nastavnici koriste skupinskim radom te kakvim se oblicima skupinskoga rada služe u pojedinoj etapi.

4.2.2.1. Uvodni dio sata

Skupinski rad pojavljuje se u uvodnome dijelu sata u 30,43 posto analiziranih školskih sati. Od toga je 57,14 posto sati u kojima se skupinski rad primjenjuje samo u uvodnome dijelu sata, a 42,86 posto je sati u kojima skupinski rad dominira cijelim satom ili dvosatnom nastave književnosti, ali je izabran i u uvodnome dijelu. Nastavnici, čiji su sati analizirani, skupinskim radom u uvodnome dijelu sata željeli su odraditi doživljajno-spoznajnu motivaciju te time

učenike dodatno potaknuti na suradnički odnos prema nastavi/književnome djelu/književnoj epohi. Slijedi nekoliko primjera:

Primjer 1)

Nastavnica predaje u četvrtom razredu gimnazije. Naslov metodičke jedinice jest Eugene Ionesco: *Stolice*. U uvodnome dijelu sata za doživljajno-spoznajnu motivaciju nastavnica bira diferenciranu nastavu u obliku skupinskoga rada. Prozvani učenici prenose određenu pisanu poruku ostalim učenicima iz svoje skupine, a pri tomu ne smiju govoriti ili služiti se slovima znakovnoga jezika. Učenici vrlo aktivno sudjeluju te pokazuju veliko zanimanje za temu koja slijedi.

Primjer 2)

Nastavnica predaje u drugom razredu jedne srednje škole. Naslov metodičke jedinice jest William Shakespeare: *Hamlet*. Učenici su prethodni sat već počeli s interpretacijom *Hamleta* i na kraju toga sata nastavnica je pitala učenike ima li dobrovoljaca za domaću zadaću. Javilo se šestero učenika, a nastavnica ih je podijelila u dvije skupine te su primjenjujući njezine smjernice osmislili scenografiju za jedan prizor iz *Hamleta*. Na početku promatranoga sata nastavnica najavljuje izvedbe obiju skupina, a svi učenici koji nisu bili glumci i sudjelovali u zadaći ocjenjuju rad skupina prema kriterijima koje je nastavnica jasno navela – poruka, gluma, kreativnost. Nakon scenskih izvedbi obiju skupina učenici koji su promatrali odgovaraju na pitanja te smještaju prizore u kontekst djela, ponavljaju već interpretirano, a zatim argumentirano ocjenjuju pogledano te biraju bolju skupinu.

Primjer 3)

Nastavnica predaje u osmome razredu osnovne škole. Naslov metodičke jedinice jest Siniša Glavašević: *Priča o gradu*. Nastavnica na početku sata dijeli učenike u skupine. Zatim gledaju filmski isječak u trajanju od tri minute o svjedočanstvima ljudi stradalih u Vukovaru. Nakon odgledanoga isječka zadaje učenicima da unutar svake skupine zapišu pojam „RAT“ te olujom ideja zapišu asocijacije i misli svakoga od članova. Učenici imaju dvije minute za asociiranje, a nakon toga predstavnici skupina izlaze pred ploču i zapisuju po dvije asocijacije koje je izabrala njihova skupina. Radeći u skupinama učenici lakše recipiraju dirljive riječi i scene koje su prethodno vidjeli u filmu.

4.2.2.2. Glavni dio sata

Skupinski oblik rada najčešće se pojavljuje u glavnome dijelu sata. U ukupnome udjelu promatranih školskih sati u čak 86,96 posto skupinski rad pojavljuje se u glavnome dijelu sata. Od toga je u pet posto primjera skupinski rad upotrijebljen za interpretacijsko čitanje, a u pet posto za suradničku diskusiju. U deset posto promatranih sati skupinskim radom učenici su rješavali različite zadatke natjecateljskoga tipa (igra), a u najviše primjera (80 posto) ovakav oblik rada poslužio je za različite interpretacije književnih djela.

Primjer 1)

Nastavnica predaje u šestom razredu jedne osnovne škole. Naslov je metodičke jedinice Božica Jelušić: *Dobrodošlica Božiću*. Učenici rade u skupinama tijekom interpretacije. Nastavnica učenicima uruči nastavne listiće sa zadacima i naglašava kako ih rješavaju skupinski i da na raspolaganju imaju deset minuta. Učenici trebaju ispisati motive iz prve strofe, izdvojiti po jednu vizualnu, taktilnu, akustičnu, olfaktivnu i gustativnu pjesničku sliku, ispisati tri epiteta iz različitih strofa, navesti primjer personifikacije, aliteracije i asonance, odrediti vrstu strofe te odrediti vrstu rime u pjesmi. Učenici suradničkim učenjem ponavljaju naučene stilske figure. Umjesto klasične objave rezultata prozivanjem učenika i iščitavanjem napisanih odgovora, nastavnica rabi digitalne alate. Učenici rješavaju *Plickers kviz*, a kojim ujedno provjeravaju rješenja zadataka s nastavnog listića. Svaka grupa dobije kartice s barkodom koje označavaju slovo a, b, c ili d. Učenici trebaju podići slovo ispred kojeg se nalazi točan odgovor. Nastavnica mobitelom skenira odgovore te pobjeđuje skupina koja ima najviše točnih odgovora. Uporaba skupinskoga rada za interpretaciju u ovome satu pokazala se uspješnom jer su učenici aktivno surađivali, svi su sudjelovali u rješavanju nastavnih listića, a natjecateljski duh potaknuo ih je na još veću aktivnost.

Primjer 2)

Nastavnica predaje maturantima jedne gimnazije, a naslov je metodičke jedinice Pavao Pavličić: *Koraljna vrata*. U sklopu interpretacije nastavnica dijeli učenike u skupine, a čini ih pet do šest učenika prema rasporedu sjedenja. Svakoj skupini nastavnica dodjeljuje nastavni listić s dvama pitanjima. Pet je skupina i pet različitih nastavnih listića, a neka od pitanja jesu:

1) Na kojim je sve razinama (tema, likovi, stil) vidljiv uzor/izvor Gundulićeva *Osmana* za ovo djelo. Povežite to s intertekstualnošću i odnosom prema tradiciji u ovome razdoblju.

2) Okarakterizirajte Krstu Brodnjaka kao: a) zaljubljenika u svoj posao, b) moralnog čovjeka, c) „običnog“ čovjeka.

3) Objasniti moralno i moralnost na razini likova i njihovih postupaka (npr. Lastovčani – Krsto – dvojba: pomoći prahom bolesnicima ili ne?).

Učenici zajedničkim radom trebaju doći do odgovora i zapisati ih u bilježnicu. Tijekom rada u skupinama učenici su preglasni te ih nastavnica opominje i proziva učenike koji se zabavljaju. Nakon isteka zadanoga vremena (pet do sedam minuta) učenici izlažu svoje odgovore te ih nastavnica pohvaljuje i postavlja dodatna pitanja. Nastavnica tijekom učeničkih izlaganja ispravlja njihove gramatičke pogreške kao što su *htjeo* (htio) ili *spisama* (spisima). Tijekom učeničkih izlaganja došlo je do toga da učenici više nisu podizali ruku prije nego što počnu govoriti te nisu čekali da ih nastavnica prozove. U ovome satu primjena skupinskoga rada rezultirala je odličnim odgovorima, ali i ukazala na problem discipline u skupinama jer su učenici podijeljeni u skupine prema rasporedu sjedenja, a učenici sjede prema vlastitome izboru (najčešće s prijateljima) te se koriste skupinskim radom kao prilikom za čavrljanje.

Primjer 3)

Nastavnica predaje u osmom razredu jedne osnovne škole. Skupinski rad primjenjivala je s učenicima tijekom dvosata nastave književnosti. Naslov metodičke jedinice je Antoine de Saint Exupéry: *Mali princ*. Nastavničin cilj jest primjenom skupinskoga rada na zanimljiv način interpretirati književno djelo. Najprije rasporedi učenike u skupine prozivajući njihova imena, a zatim učenicima uruči upute. Riječ je o zahtjevnoj igri *escape room*. Učenici su „zaključani“ u učionicu Hrvatskoga jezika, a kako bi pronašli ključ za izlazak, moraju riješiti zadatke i zagonetke iz sedam omotnica koje ih očekuju. Tek točnim rješenjem jedne omotnice učenici će dobiti pristup drugoj. Skupine se međusobno natječu kako bi što prije riješili zadatke svih sedam omotnica te dobili osmu koja sadržava ključ za izlazak. Nastavnica najavljuje kako će učenici pobjedničke skupine dobiti ocjenu odličan i nagradu. U prvoj omotnici zadatak je da učenici napišu ispravnu književnu vrstu. Nakon što se učenici dogovore unutar skupine, predstavnik odlazi do nastavnice koja kontrolira rješenje te ako je točno uručuje predstavniku sljedeću omotnicu. U drugoj omotnici zadatak je da učenici riješe rebus. Treća omotnica sadržava križaljku s deset konkretnih pitanja iz djela, kao što su naziv pustinje, stanovnik trećeg planeta, pripovjedačevo zanimanje u odrasloj dobi itd. Četvrta omotnica učenicima je zadala najviše muke jer je sadržavala upute za otkrivanje tajnoga koda. Kada su učenici došli do rješenja, morali su objasniti povezanost toga broja s književnim djelom kako bi dobili sljedeću omotnicu.

U petoj omotnici učenici rješavaju labirint kako bi pronašli put od malog princa do ruže. Pri tomu moraju skupljati slova kako bi dobili ime još jednoga lika, a za otvaranje sljedeće omotnice najprije moraju objasniti povezanost svih triju likova. Sljedeći zadatak jest pročitati tajnu poruku koja je vidljiva isključivo pred svjetlošću UV lampe, a istu je nastavnica donijela na sat. Sedma omotnica učenicima donosi zadatak da poredaju događaje prema kronološkom slijedu. Tim brojevima učenici dobiju šifru, a u učionici su skriveni brojevi koji se odnose na određena slova. Učenici točnim rješenjem kronološkoga slijeda dobivaju šifru koja otkriva novu riječ, a to je lokacija na kojoj se nalazi omotnica s ključem za bijeg iz učionice. Omotnicu s ključem otvara čarobna riječ koju učenici moraju otkriti na nastavnome listiću. Skupinski rad primijenjen je u dvama uzastopnim školskim satima, ali učenike je posebno motivirao njihov natjecateljski karakter i osjećaj da su skupine istraživači koji traže tajni ključ. U radu skupina sudjelovali su uistinu svi učenici podjednako, nije bilo formalnoga sjedenja, već su se kretali učionicom, ali iznimno disciplinirano. Primjenom skupinskoga rada interpretirali su jedno cijelo književno djelo rješavajući brojne zadatke.

4.2.2.3. Završni dio sata

Skupinski rad najrjeđe se pojavljuje u završnome dijelu analiziranih sati, točnije u njih 17,39 posto. Uvijek je primijenjen za sintezu nastavnoga sata.

Primjer 1)

Nastavnica predaje u trećem razredu jedne srednje škole, a naslov metodičke jedinice jest Ivan Kozarac: *Duka Begović*. U završnome dijelu sata učenici su podijeljeni u tri skupine te je zadatak svake skupine napisati *biopjesmu*. Nastavnica im objašnjava što je biopjesma i uručuje radne listiće s uputama. Učenici imaju pet minuta, a nakon toga predstavnik svake skupine čita što su napisali.

Upute za pisanje pjesme koje je nastavnica uručila učenicima:

1. stih – ime lika
2. stih – četiri karakteristike svojstvene liku
3. stih – sin (komu?)
4. stih – koji voli (navesti tri stvari ili osobe)
5. stih – koji osjeća (tri riječi i/ili sintagme)

6. stih – koji treba (tri riječi i/ili sintagme)

7. stih – koji daje (tri riječi i/ili sintagme)

8. stih – prezime lika

Primjer 2)

Nastavnica predaje u šestome razredu osnovne škole, a naslov metodičke jedinice promatranoga sata jest Mark Twain: *Kraljević i prosjak*. U završnome dijelu sata nastavnica primjenjuje skupinski rad učenika. Svakoj skupini dodijeljena je jedna vrsta romana (povijesni, ljubavni, pustolovni, dječji, kriminalistički), a negdje u učionici skriveni su papirići s obilježjima svake vrste. Učenici trebaju pronaći odgovarajuća obilježja te ih spojiti sa zadanom vrstom romana.

4.2.3. Rad učenika u skupinama

Rad učenika u skupinama zahtjevan je proces koji uključuje brojne parametre na koje nastavnik ili nastavnica hrvatskoga jezika i književnosti treba obratiti pozornost tijekom njegove provedbe. Stoga su neka od pitanja istraživanja o radu učenika u skupinama bila jesu li učenici aktivniji i motiviraniji kada rade u skupinama te kako izgleda njihov odnos prema radu i ostalim članovima skupine.

4.2.3.1. Aktivnost i motiviranost učenika

Kako bi istraživanje bilo što relevantnije za rad učenika u skupini u obzir su uzeti rezultati triju anketa – učeničke, studentske i nastavničke. Postavljena su slična pitanja kako bi bilo jednostavnije usporediti dobivene odgovore. Prvo pitanje koje se odnosi na stav učenika prema skupinskome radu, a postavljeno je u anketi za nastavnike jest: *Pokazuju li učenici veću zainteresiranost i motiviranost za književnost kada rade u skupinama?* Ponuđeni odgovori bili su *da* ili *ne*. Potvrдно je odgovorilo 63,9 posto anketiranih nastavnika, a 36,1 posto nastavnika smatra da njihovi učenici nisu motiviraniji za književnost ako rade u skupinama. Isto pitanje postavljeno je i studentima uz napomenu da se očekuje pretpostavka za njihov budući rad. Više od 75 posto studentica i studenata odgovorilo je kako smatraju da će učenici pokazivati veću zainteresiranost i motiviranost kada budu radili u skupinama, a suprotno misli 24,2 posto. Učenicima su u anketi postavljena tri pitanja koja se odnose na njihovo stajalište prema radu u

skupinama, ali učenici su anketne obrasce rješavali prije i nakon sata u kojemu je primijenjen skupinski rad te je uočeno da su njihovi rezultati podložni promjenama. U anketnom obrascu učenicima bile su ponuđene tvrdnje, a slaganje s odabranom tvrdnjom označavali su brojevima od jedan do pet (1 – uopće se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Na početku sata 75 posto anketiranih učenika označilo je da se u potpunosti slaže s tvrdnjom da su zainteresirani za primjenu skupinskoga rada u nastavi, a na kraju sata 83,33 posto njih u potpunosti se složilo s tvrdnjom da im je rad u skupinama bio zanimljiv. U potpunosti se slaže 41,67 posto anketiranih učenika da bi im književnost bila zanimljivija kada bi o njoj učili u skupinama, dok se 33,33 posto učenika uglavnom slagalo, a 25 posto je svejedno. No nakon primjene skupinskoga rada u nastavi književnosti rezultati učeničke ankete su drugačiji. Naime njih 75 posto označilo je kako se u potpunosti slažu da je nastava književnosti bila zanimljivija jer su o njoj učili radeći u skupinama. Potrebno je istaknuti kako čak 83,33 posto anketiranih učenika u potpunosti se slaže da su bili motiviraniji za rad u nastavi kada su radili u skupinama. Sljedeće pitanje koje je postavljeno i učenicima i studentima i nastavnicima odnosilo se na to je li nastava književnosti aktivnija kada se primjenjuje skupinski rad. Potvrдно je odgovorilo 69,4 posto anketiranih nastavnika i 80,6 posto studenata. Učenici su prije primjene skupinskoga rada dobili tvrdnju: *Nastava književnosti bila bi aktivnija kada bismo više radili u skupinama*. Polovica učenika u potpunosti se složila s napisanim, a 33,33 posto uglavnom se slagalo, dok je 16,67 posto anketiranih učenika označilo da im je svejedno. Nakon primjene skupinskoga rada rješavajući anketu na kraju nastavnoga sata čak je 75 posto učenika označilo da se u potpunosti slažu da je nastava književnosti bila aktivnija jer su radili u skupinama. Važan argument za primjenu skupinskoga rada jest i njegov doprinos lakšem razumijevanju gradiva. Nastavnici su u anketi označili kako njih 55,6 posto smatra da skupinski rad učenicima pomaže u lakšem razumijevanju gradiva. Studenti su, uzimajući u obzir vlastita iskustva, uvjereniji da skupinski pomaže učenicima u svladavanju gradiva, a tako se izjasnilo 69,4 posto anketiranih studenata. Učenicima su postavljene dvije tvrdnje koje su vrednovali prije i nakon sata književnosti u kojemu je uporabljen skupinski oblik rada. Prva tvrdnja glasila je: *Ako radimo u skupinama, lakše ću svladati gradivo*. U potpunosti se složilo s tvrdnjom 75 posto anketiranih učenika. Druga tvrdnja odnosila se na lakše razumijevanje književnih djela ako učenici međusobno surađuju u skupinama. Prije početka sata 66,67 posto anketiranih učenika smatralo je da će lakše razumjeti književno djelo ako rade u skupinama, 8,33 posto uglavnom se slagalo s tvrdnjom, 16,67 posto bilo je svejedno, a 8,33 posto uglavnom se nije slagalo. Nakon primjene skupinskoga rada čak je 91,67 posto učenika označilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom *Književno djelo bolje sam razumio/jela radeći zadatke u skupini s ostalim učenicima*. Rezultati

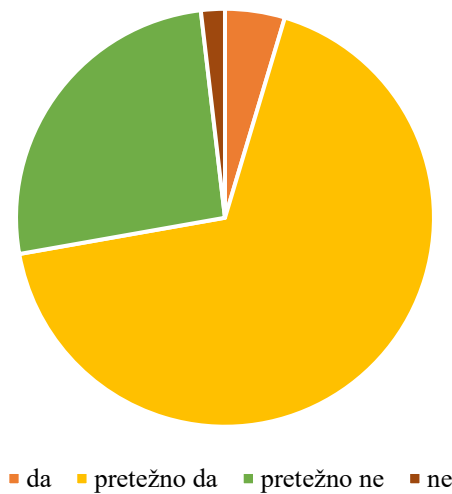
anketa pokazali su da više od 60 posto nastavnika primjećuje da su učenici motiviraniji za rad kada primjenjuju skupinski oblik rada, a skoro 70 posto smatra da je tada njihova nastava aktivnija. U još većim postocima prednost skupinskome radu daju studenti kada je u pitanju odnos učenika prema nastavi. Rezultati učeničke ankete pokazuju kako više od 80 posto učenika tvrdi da su motiviraniji za rad, zanimljivije im je i aktivniji su kada rade u skupinama, dok je više od 90 posto anketiranih učenika koji suradnjom s ostalim učenicima lakše razumijevaju književna djela. Navedenim rezultatima u prilog ide i teza pronađena u literaturi (Mlinarević i dr., 2003: 292) da se rezultati učenja poboljšavaju suradničkim učenjem. U istome članku navedeno je pet elemenata koje je važno uključiti kako bi neka aktivnost bila suradnička i polučila bolje učeničke rezultate. To su:

- 1) pozitivna međuovisnost (percepcija da smo povezani s drugima i da ne možemo uspjeti ako i oni ne uspiju),
- 2) pojedinačna odgovornost (postignuće svakog pojedinca se procjenjuje, a rezultati procjene smatraju se njegovim osobnim postignućem, ali i dijelom postignuća skupine),
- 3) poticajna interakcija licem u lice (sudionici učenja potiču jedni druge na uspjeh potporom, ohrabivanjem, pohvalom, pomoći i dr.),
- 4) socijalne vještine (interaktivne vještine i vještine rada u maloj skupini, vođenje, odlučivanje, povjerenje, komunikacijske vještine, vještine rješavanja sukoba i dr.)
- 5) skupno procesiranje (članovi skupine raspravljaju o tome koliko su uspjeli ostvariti svoje ciljeve i održati djelotvorne odnose).

4.2.3.2. Uloge unutar skupine

Najviše nesuglasica vezanih uz primjenu skupinskoga rada uvijek se vezalo uz rad učenika unutar jedne skupine – jesu li podjednako aktivni, ima li svatko svoju ulogu i druga slična pitanja. Pitanje koje je postavljeno nastavnicima jest rade li podjednako svi učenici unutar skupine, a ponuđeni su im sljedeći odgovori: a) da, svatko izvršava svoj dio zadatka i zatim zajednički komentiraju, završavaju, uspoređuju; b) pretežno da, ali netko je ipak inicijator i radi više; c) pretežno ne, dio učenika pokušava se izvući i ne doprinosi radu skupine; d) ne, samo jedna osoba radi, a ostali čekaju.

Prilog 4
Rezultati ankete za nastavnike: Rade li svi učenici unutar skupine podjednako?

Većina nastavnika (67,6 posto) izjasnila se kako pretežno svi učenici unutar skupine podjednako rade, ali netko je inicijator pa radi više. Četvrtina anketiranih nastavnika smatra da učenici pretežno ne rade podjednako unutar skupina te da uvijek postoji onaj dio učenika koji se pokušava izvući. Udio nastavnika koji smatraju da svaki učenik izvršava svoj dio zadatka jest 4,6 posto. Isti odgovori bili su ponuđeni i studentima, ali uz napomenu u pitanju da u obzir uzmu i vlastita iskustva. Veliki je udio studenata koji smatraju da u skupinama pretežno ne rade svi podjednako te da netko uvijek čeka da se izvuče. Takav stav ima 40,3 posto anketiranih studenata. Gotovo polovina ispitanih mišljenja jest da pretežno rade podjednako svi članovi skupine, dok je 6,5 posto onih koji smatraju da svi članovi unutar skupine daju podjednak doprinos. Nešto manje od pet posto anketiranih studenata tvrdi da samo jedna osoba radi, a ostali se članovi skupine izvlače.

Na nejednak angažman unutar skupine utječe možda i to što skupinskim radom ne budu uvijek definirane i uloge svakoga člana. U istraživanju je čak 67,7 posto studenata istaknulo kako bi u svom budućem radu pripremili pisani opis uloge za svakoga člana. Pisani opis uloge za učenike unutar skupine priprema 51,9 posto nastavnika, a 48,1 posto ne prakticira pripremu uloga svakoga člana unutar jedne skupine. Crawford i drugi (2005: 59) u svojoj knjizi predlažu pet mogućih pisanih uloga za učenike jedne skupine. Bili bi to ispitivač, kontrolor, mjeritelj vremena, poticatelj i izvjestitelj. Ispitivač je učenik koji ostalim članovima skupine predstavlja zadatak. Kontrolorova je uloga provjeriti jesu li svi članovi razumjeli zadatak i sudjeluju li u rješavanju. Mjeritelj vremena brine o preostalom vremenu za rad skupine i je li svaki član

izvršio svoj dio unutar određenih vremenskih okvira. Učenik koji ima ulogu poticatelja ostale motivira da odgovaraju na pitanja, čestita im na uspješnim idejama te potiče da kažu još. Izvjestitelj predstavlja ostalim skupinama rješenja do kojih su došli. Uloge mogu biti za svaki skupinski rad jednake ili nastavnik može osmisliti uloge za svoje učenike, kao što su npr. ilustrator, recitator, usmjeritelj rasprave, interpretator.

O radu učenika unutar skupine pitani su učenici te su im tijekom istraživanja postavljene četiri tvrdnje koje su vrednovali prije nastave te četiri tvrdnje o kojima su iznosili sud nakon primjene skupinskoga rada. Tvrdnje koje su im postavljene prije početka nastave označene su slovima od A do D, a rezultati učeničkih vrednovanja prikazani su u tablici 1.

Tvrdnje:

- A. Ostali učenici i ja međusobno ćemo si pomagati tijekom rada u skupini.
- B. Svatko će imati svoj zadatak tijekom rada u skupini i izvršiti ga.
- C. Ostali učenici će riješiti što treba, a ja se mogu izvući.
- D. Ako budemo radili u skupinama, sve ću morati napraviti sam/a.

Tvrdnja:	uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	svejedno mi je	uglavnom se slažem	u potpunosti se slažem
A	-	-	-	8,33 %	91,67 %
B	-	-	16,67 %	16,67 %	58,33 %
C	100 %	-	-	-	-
D	-	-	25 %	33,33 %	41,67 %

Tablica 1: Rezultati učeničke ankete prije nastavnoga sata

Prije primjene skupinskoga rada u nastavi učenici su u najvećoj mjeri bili mišljenja kako će međusobno surađivati unutar skupine, a stopostotno tvrde kako se neće moći izvući oslanjajući se na rad ostalih učenika. Skoro je 42 posto anketiranih učenika koji su prije rada u skupinama smatrali kako će morati sve odraditi sami, unatoč stavu da će im drugi učenici pomoći. Slične tvrdnje učenicima su postavljene i na kraju satu u kojemu je primijenjen skupinski oblik rada te su rezultati drugačiji.

Tvrdnje:

- A. Ostali učenici pomogli su mi tijekom rada u skupini, kao i ja njima.
- B. Svatko je imao svoj zadatak tijekom rada u skupini i izvršio ga.

C. Ostali učenici riješili su što je trebalo, a ja sam se izvukao/la i samo promatrao/la.

D. Većinu zadataka u skupini morao/la sam napraviti sam/a.

Tvrdnja:	uopće se ne slažem	uglavnom se ne slažem	svejedno mi je	uglavnom se slažem	u potpunosti se slažem
A	-	-	-	16,67 %	83,33 %
B	-	-	-	25 %	75 %
C	100 %	-	-	-	-
D	91,67 %	8,33 %	-	-	-

Tablica 2: Rezultati učeničke ankete na kraju nastavnoga sata

Stav učenika nije se promijenio kod tvrdnje da su se mogli izvući ne sudjelujući u radu skupine. Većina učenika nakon primjene skupinskoga rada izjasnila se da jesu međusobno surađivali te da je svatko imao svoj zadatak i izvršio ga. Najveća promjena stajališta prije i nakon sata uočena je kod tvrdnje D. Naime prije sata čak se 75 posto anketiranih učenika u potpunosti ili uglavnom slagalo s tvrdnjom da će tijekom rada u skupini morati sve sami napraviti. No nakon primjene skupinskoga rada nijedan učenik nije se u potpunosti ili uglavnom složio s tom tvrdnjom, već je 91,67 posto anketiranih označilo kako se u potpunosti ne slažu s navedenim te da nisu morali sve sami odraditi, a čime je opovrgnuta njihova početna pretpostavka (ili predrasuda).

4.3. Nedostaci skupinskoga rada

Nedostaci skupinskoga rada mogu se promatrati i kroz prizmu već ranije analiziranih elemenata u procesu organizacije i primjene ovakvoga oblika rada. Primjer je način podjele učenika u skupine – navedeno je koji oblici prevladavaju, a nedostatkom se mogu smatrati svi problemi koji se javljaju tijekom i nakon podjele, a već su ranije objašnjeni te stoga neće uslijediti njihovo ponavljanje. U ovome dijelu bit će istaknuti samo oni nedostaci koje su kao ključne izdvojili neki od anketiranih nastavnika u svojim osvrtima.

4.3.1. Priprema skupinskoga rada

Prilikom rješavanja ankete svi nastavnici zamoljeni su da napišu kratak osvrt o skupinskome radu. Pri tomu su se osvrnuli i na to treba li skupinskoga rada biti manje ili više u nastavi književnosti. Gotovo 60 posto anketiranih nastavnika izjasnilo se da rabe skupinski rad, ali da

bi ga trebalo biti još i više. Nešto manje od 10 posto anketiranih smatra da je skupinskoga rada dovoljno u nastavi i ne treba ga ni više ni manje, a 15,39 posto nije se osvrnulo na taj segment. Protiv rada u skupinama je 15,38 posto anketiranih nastavnika, a kao glavne nedostatke zbog kojih su protiv primjene skupinskoga rada istaknuli su poteškoće vrednovanja, nedostatak vremena i nastavnikovu pripremu skupinskoga rada. Problem vremena u svojim je osvrtima istaknulo 18,27 posto anketiranih nastavnika. Naime smatraju kako nemaju dovoljno školskih sati na raspolaganju za dulji rad u skupinama ili kako nemaju dovoljno vremena organizirati i pripremiti kvalitetan skupinski rad. Ističu i kako rad u skupinama tijekom školskoga sata oduzima puno više vremena od drugih oblika rada. Među nastavnicima koji su se osvrnuli na nastavnikovu pripremu čak je 85,19 posto onih koji smatraju da nastavnik ulaže puno više vremena za pripremu sata u kojemu primjenjuje skupinski rad te da je potrebna njegova puno veća angažiranost negoli za pripremu „uobičajenoga“ sata književnosti. Analiza koja je ranije navedena potkrjepljuje ovu tvrdnju nastavnika jer za kvalitetan skupinski rad nastavnik mora pripremiti i opise uloga za učenike, osmisliti primjerene zadatke, predvidjeti način podjele učenika u skupine, broj članova, trajanje rada i vrijeme za iznošenje rezultata i raspravu. Osim toga nastavnik mora pripremiti i točne kriterije vrednovanja ili tablice za samovrednovanje, a svi navedeni elementi nisu univerzalni i primjenjivi uvijek za sve razrede, već ovise o samim učenicima, gradivu koje se obrađuje te brojnim drugim parametrima. Problem pripreme skupinskoga rada jest i sve veći broj učenika s posebnim potrebama. Nastavnici njima najčešće trebaju pripremiti posebne vrste zadataka, ovisno o poteškoćama koje učenici imaju, a zbog toga je takve učenike teže uključiti kao dio neke skupine. Ako se učenike s poteškoćama uključi u skupinu, a nisu u mogućnosti pratiti rad skupine, učenici bivaju u težem položaju nego inače. Prema Vrkić Dimić (2007: 25) nastavnikova priprema za skupinski rad mora biti sveobuhvatna, a kako bi tijekom primjene skupinskoga rada mogao preuzeti ulogu moderatora. Detaljnije pojašnjava da nastavnik ne treba u potpunosti odstupiti od svoje tradicionalne uloge:

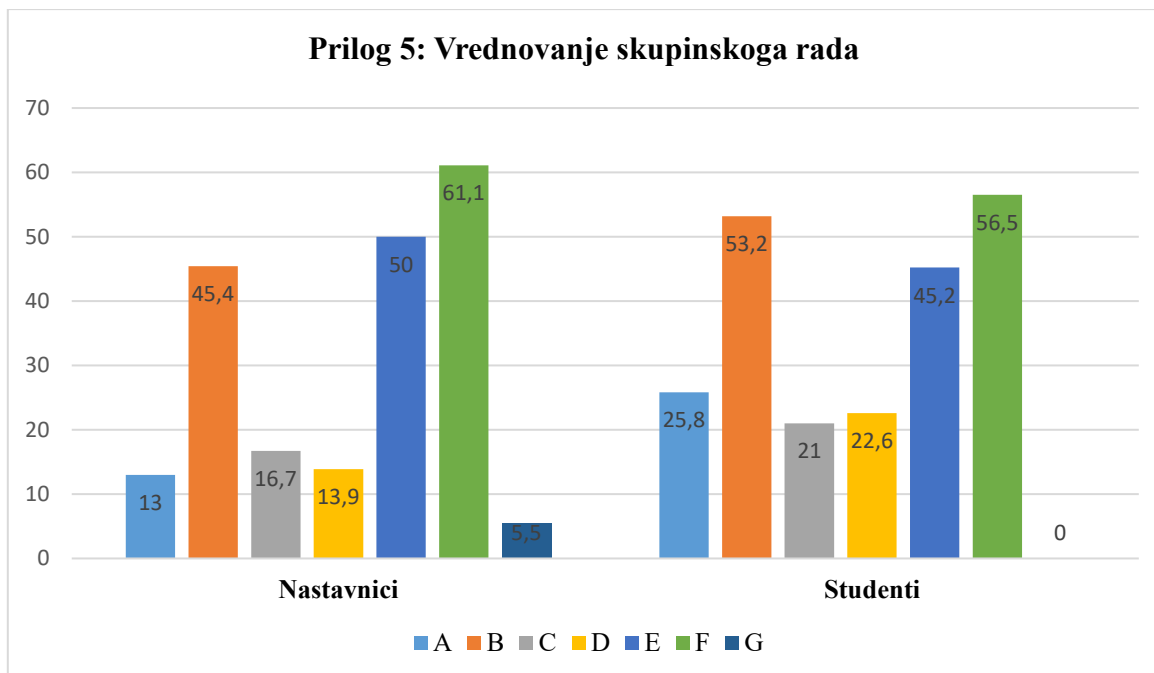
„Kroz skupnu nastavu nastavnik afirmira svoje uloge motivatora, koordinatora, evaluatora i stimulatora. Izvođenje takve nastave je vještina koja se, dakle, uvježbava i uči. Ona od nastavnika zahtijeva kompetenciju od formiranja skupina, njihova razvijanja, do novih sadržajnih zahtjeva (tematska priprema pod-jedinica za rad u skupinama), pitanja vrednovanja (dovođenje u međusobni odnos ili integriranje rezultata rada različitih skupina učenika i vrednovanje zajednički ostvarenih postignuća), sposobnosti zapažanja procesa unutar skupine i sl. Kako institucionalna organizacija škole (školska arhitektura, razredi po godištima, 45-minutni nastavni sat,

ocjenjivanje prema mjerilu razrednog prosjeka) ne olakšavaju izvođenje ovakve nastave i postizanje odgojno-obrazovnih ciljeva i kvalitete učenja koji bi se trebali ostvariti kroz nastavu u skupinama, nastavnik mora imati razvijenu sposobnost kreativne improvizacije.“ (Vrkić Dimić, 2007: 26)

4.3.2. Poteškoće vrednovanja

Jedan od nedostataka primjene skupinskoga rada jest njegovo vrednovanje. Nastavnicima i studentima postavljeno je pitanje kako vrednuju ili kako bi vrednovali rad učenika u skupinama, a ponuđeno im je šest odgovora. Tijekom anketiranja ostavljena je mogućnost da izaberu više odgovora, ali i mogućnost upisa vlastitoga odgovora. Ponuđeni odgovori bili su sljedeći:

- A. svi članovi skupine dobiju istu ocjenu
- B. unutar jedne skupine postoji mogućnost da učenici ne dobiju iste ocjene
- C. rangiram rad skupina i na taj način oblikujem ocjenu za pojedinu skupinu
- D. ja skupinama dodjeljujem ocjene
- E. skupine međusobno vrednuju jedna drugu
- F. članovi skupina samovrednuju svoj rad i rad skupine
- G. ostalo

Grafikon iz priloga 5 pokazuje usporedni prikaz rezultata ankete za nastavnike i studente. Vidljivo je kako najviše dominira ponuđeni odgovor F, tj. da su i studenti i nastavnici izabrali kao najbolji način vrednovanja rada u skupinama taj da učenici samovrednuju svoj i rad skupine. Takav način bira 61,1 posto anketiranih nastavnika, a u svojoj nastavi primjenjivalo bi 56,5 posto anketiranih studenata. Na drugome mjestu po udjelu anketiranih nastavnika i studenata koji su se složili s tom tvrdnjom jest odgovor B u kojemu se 45,4 posto anketiranih nastavnika te 53,2 posto anketiranih studenata prilikom vrednovanja skupinskoga rada vodi time da ne moraju svi učenici unutar jedne skupine dobiti iste ocjene, a slični su udjeli i onih koji bi prilikom vrednovanja uvažavali međusobna vrednovanja skupina. U osvrtima koje su pisali anketirani nastavnici mišljenja o vrednovanju su podijeljena. Neki nastavnici naveli su kako primjenjuju skupinski rad i vrednuju ga bez poteškoća, dok ga neki primjenjuju, ali ga nikada sumativno ne vrednuju. Ima i onih koji smatraju da ne mogu objektivno vrednovati skupinski rad. Jedan anketirani nastavnik napisao je kako bi skupinskoga rada trebalo biti još više jer učenici uče dijeliti posao, brzo zauzeti ulogu i stav u skupini, a na kraju zajednički uživaju u ishodu. Smatra da time jačaju socijalne vještine i organizaciju, ali najvažnijim ističe to da samovrednuju sebe i vrednuju druge. Stoga bi potencijalno rješenje problema vrednovanja trebalo biti nastavnikovo uvažavanje samovrednovanja, međusobno vrednovanje skupina i njegove bilješke. Moguća je primjena sljedeće tablice:

Tablica 3: Tablica za samovrednovanje

	mogao/la bih i bolje (1 bod)	dobro (2 boda)	odlično (3 boda)
Priključio/la sam se radu skupine od samoga početka i pokušao/la pomoći u osmišljavanju načina za rješavanje zadatka.			
Poštivao/la sam upute o radu, ponašao/la se u skladu s razrednim pravilima, nisam ometao/la rad drugih skupina.			
Tijekom rada u skupini koncentrirano sam sudjelovao/la, nisam se bavio/la drugim stvarima ili se povremeno isključivao/la.			

Radu skupine doprinio/jela sam svojim znanjem, idejama i rješavanjem zadataka.			
Pozorno sam slušao/la rješenja drugih skupina, nisam ih ometao/la u izlaganju te sam usvojio/la i znanja koja su nam oni prezentirali.			
Ukupno ostvareno bodova:			

Učenici samovrednuju svoj rad u skupini. Procjenjuju jesu li pojedinu suradnju ostvarili na odličnoj ili dobroj razini ili su pak mogli i bolje. Nakon toga zbrajaju koji su broj bodova ostvarili, a prema tomu se definira njihova ocjena samovrednovanja uz sljedeće kriterije: učenici koji su ostvarili 8 ili 9 bodova zaslužuju ocjenu dovoljan, oni koji imaju 10 ili 11 bodova dobivaju ocjenu dobar, učenici s ostvarenih 12 ili 13 bodova svoj rad vrednovali su ocjenom vrlo dobar, a oni koji imaju 14 ili 15 bodova ocjenom odličan. Nastavnik uči učenike kritičkome promišljanju, samovrednovanju, ali uz napomenu da učenici ne budu nepravedni sami prema sebi. Nastavnik može uzeti u obzir samo ocjenu koju su učenici sami sebi dodijelili ili ju podijeliti s ocjenom koju je osobno dodijelio za rad skupine. Tablice se mogu upotrebljavati i za međusobno vrednovanje skupina tako da se svi članovi skupine usuglašavaju oko vrednovanja drugih skupina prema kriterijima koje pripremi nastavnik/ica ili ih učenici unaprijed dogovore s nastavnikom/icom. Primjer tablice za evaluaciju rada drugih skupina preuzimam od Bahar Kerimove (2004: 100).

<i>Evaulacija grupe</i>	<i>Korišteni materijal</i>	<i>Originalnost ideja</i>	<i>Dodatan doprinos</i>	<i>Ponašanje</i>	<i>Suradnja</i>	<i>Ukupan rezultat</i>
I.	+	+	+++	+	++	8
II.	+	++	++	+++	+++	11
III.		+	+	++	++++	8
IV.	+	+	++	+++	++	9

Tablica 4: Tablica za vrednovanje skupina

Svaka grupa obvezna je aktivno sudjelovati u izlaganjima ostalih grupa te prema dogovorenim kriterijima vrednovati njihov rad. Učenici trebaju jedni drugima međusobno postavljati pitanja, pratiti spremnost skupine koja izlaže da odgovori na njih, procijeniti njihovu originalnost u rješavanju zadatka, jesu li sami dodatno nešto osmislili i pomogli ostalima približiti dio koji su predstavljali, kako su se ponašali tijekom rada u skupinama i jesu li međusobno surađivali te s ostalim učenicima tijekom izlaganja. Skupine upisuju plusove za svaki kriterij, a mogu

dodijeliti i više plusova za isti kriterij ako ih zaslužuje skupina koju ocjenjuju. Na kraju zbrajaju broj dodijeljenih plusova za svaku skupinu te tako oblikuju ukupni rezultat i poredak skupina. Primjenom dviju navedenih tablica učenici samovrednuju svoj rad te vrednuju rad skupina, a time postižu glavne ciljeve primjene skupinskoga rada i nastavnik/ica može uvažiti njihova vrednovanja.

5. Zaključak

Književnost ima status samostalnoga nastavnoga područja, a pojavljuje se kao sastavnica predmeta nacionalnoga jezika. Njezino poučavanje odvija se primjenom različitih društvenih oblika, a uspostavom novoga kurikula teži se učeničkoj većoj aktivnosti, suradničkom učenju⁴, razvijanju kritičkoga mišljenja te se poželjnim oblikom nameće primjena skupinskoga rada.

Skupinskim radom naziva se oblik rada u kojemu sudjeluje od tri do šest članova, a njegovom primjenom učenici međusobno surađuju u rješavanju zadataka. U literaturi se mogu pronaći savjeti koji ističu kada skupinski rad dobro funkcionira, a kada ne, ali riječ je o deset kratkih pravila koja se odnose na brzu pripremu radnoga mjesta i potrebnih materijala, učeničku odgovornost tijekom rada u skupini i potrebitost međusobnoga uvažavanja te prestanak rada tijekom izlaganja drugih skupina. S obzirom na to da proučena literatura ne prikazuje cjelokupni proces organizacije, provedbe i vrednovanja skupinskoga rada cilj provedenoga istraživanja bio je istražiti sve elemente koji utječu na nastanak oprečnih stajališta o uporabi skupinskoga rada, a naglasak je posebno stavljen na književnometodičke pristupe.

Istraživanje je obuhvatilo promatranje dvadeset triju nastavnih sati iz književnosti te anketiranje učenika koji su bili prisutni na nekima od promatranih sati. Drugi dio istraživanja jest mrežno anketiranje 108 nastavnica i nastavnika te 62 studentice i studenta Hrvatskoga jezika i književnosti. Predmetom istraživanja najprije je bila organizacija skupinskoga rada. Najčešće nastavnici organiziraju rad u skupinama koje imaju po četiri člana (njih 75 posto). Na drugome mjestu su peteročlane skupine, a one su izbor onih nastavnika koji rade u razredima u kojima je veći broj učenika (od 20 do 25 te od 25 do 30 učenika). U organizaciju pripada i način podjele učenika u skupine, a najmanji je udio i nastavnika i studenata koji bi dopustili da učenici samostalno biraju s kime će raditi u skupinama. Najčešći načini podjele koje primjenjuju nastavnici jest da oni osobno prozovu učenike i kažu tko je u kojoj skupini ili je posrijedi

⁴ „Odgojno-obrazovni ishodi ostvaruju se **iskustvenim, problemsko-stvaralačkim, istraživačkim i projektnim učenjem i poučavanjem**, osobito individualnim, individualiziranim pristupom i **suradničkim oblicima rada** te svrhovitom uporabom informacijske i komunikacijske tehnologije.“ (Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019: 102) Masnim slovima istaknula A. H.

„Oblici su vrednovanja: vođenje individualnih savjetodavnih i refleksivnih razgovora s učenicima, služenje popisima za **(samo)procjenu znanja, vještina i sposobnosti**, popisima kompetencija za **osobnu samoprocjenu i praćenje, obrascima za (samo)procjenu predstavljačkih uradaka, opisnicima za (samo)procjenu suradničkoga učenja**, upitnicima, tablicama, ljestvicama procjene, planovima učenja i njegova ostvarivanja.“ (Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019: 113) Masnim slovima istaknula A. H.

primjena nekih aktivnosti/igrice/slagalica, a čije rješavanje rezultira slučajnim izborom skupina. Prilikom ili nakon podjele učenika u skupine tek je 2,78 posto anketiranih nastavnika koji nemaju nikakve poteškoće, a kao najčešći problem istaknuto je to da skupine ne budu jednake po kriteriju znanja. Drugi je problem taj da učenici unutar pojedinih skupina odbijaju raditi međusobno i svađaju se. Zbog toga se kao rješenje u pojedinim situacijama opravdava da nastavnici osobno prozivaju učenike i kažu tko kamo pripada. Prilikom organizacije skupinskoga rada nastavnici najčešće predvide njegovu uporabu u samo jednome dijelu nastavnoga sata.

Kada je u pitanju učestalost primjene ovakvoga oblika rada, tada su i nastavnici i studenti usuglašeni da skupinski rad najčešće primjenjuju nekoliko puta u polugodištu. Veći je udio anketiranih studenata u odnosu na nastavnike koji bi skupinski rad primjenjivali svakoga tjedna te je stoga pretpostavka bila da je skupinski rad učestaliji izbor nastavnika s manjim brojem godina radnoga staža. Analizom je utvrđeno suprotno – nastavnici s manjim brojem godina radnoga staža skupinski rad primjenjuju najčešće nekoliko puta u polugodištu, a anketirani nastavnici koji imaju više od trideset godina radnoga staža stopostotno su se izjasnili kako njihovi učenici rade u skupinama u nastavi književnosti barem jednom tjedno. U srednjim školama češća je uporaba skupinskoga rada u gimnazijama.

Analize promatranih sati pokazale su kako se skupinski rad najrjeđe pojavljuje u završnome dijelu sata, a uvijek je primijenjen za sintezu. U uvodnome dijelu sata pojavljuje se u 30,43 posto analiziranih sati, a nastavnicima je poslužio za ostvarivanje doživljajno-spoznajne motivacije. Najčešće se javlja u glavnome dijelu sata (čak u 86,96 posto analiziranih sati) i služi za različite interpretacije.

Za primjenu skupinskoga rada važno je uzeti u obzir i rad učenika u skupinama. Više od 60 posto anketiranih nastavnika te 75 posto studenata smatra da su učenici motiviraniji kada rade u skupinama. Učenici su nakon primjene skupinskoga rada slaganjem s ponuđenim tvrdnjama označili u visokome udjelu (83,33 posto) kako se u potpunosti slažu da su bili motiviraniji jer su radili u skupinama. Većina učenika, studenata i nastavnika smatra kako je nastava književnosti aktivnija kada se primjenjuje skupinski rad. U prilog opravdanosti uporabe skupinskoga rada ide i podatak da čak 91,67 posto anketiranih učenika smatra kako su lakše razumjeli književna djela sudjelujući u nastavi radom u skupinama. Najviše polemika u javnosti jest o (ne)jednakome angažmanu svih članova skupine. Nastavnici tvrde kako najčešće pretežito svi učenici unutar skupine podjednako rade, ali netko je ipak inicijator. Među studentima je veliki udio onih koji smatraju da pretežno ne rade svi podjednako, nego netko uvijek čeka da

se izvuče. Prije primjene skupinskoga rada u nastavi učenici su u najvećoj mjeri bili mišljenja kako će međusobno surađivati unutar skupine, a stopostotno tvrde kako se neće moći izvući oslanjajući se na rad ostalih učenika. Učenici su svoje mišljenje promijenili nakon primjene skupinskoga rada. Naime prije sata čak se 75 posto anketiranih učenika u potpunosti ili uglavnom slagalo s tvrdnjom da će tijekom rada u skupini morati sve sami napraviti. No nakon primjene skupinskoga rada nijedan učenik nije se u potpunosti ili uglavnom složio s tom tvrdnjom, već je 91,67 posto anketiranih označilo kako se u potpunosti ne slažu s navedenim te da nisu morali sve sami odraditi. Među glavnim nedostacima skupinskoga rada nastavnici su istaknuli kako im za organizaciju i provedbu uspješnoga sata treba puno više vremena za pripremu negoli za obični sat.

Druga poteškoća jest vrednovanje. Najčešće nastavnici biraju to da učenici samovrednuju svoj rad te vrednuju rad ostalih skupina. Usvajanje te vještine trebao bi biti jedan od ciljeva uporabe skupinskoga rada, a primjenom tablica za samovrednovanje te vrednovanje rada skupina ovaj problem može se učinkovito riješiti. Učenici će samim time morati biti aktivni i pozorni tijekom rada u skupinama, a nastavnik izbjegava nezahvalnu situaciju da ne može objektivno oblikovati ocjenu ili sumativno vrednovati skupinski rad.

Iz svega navedenoga zaključuje se kako je niz prednosti uporabe skupinskoga rada koji bi trebalo primjenjivati i dalje u nastavi. Ako se promisli o svakome od istraživanih dijelova u organizaciji i provedbi skupinskoga rada te nastavnik/ica uzme u obzir rezultate istraživanja, moći će biti pripremljen skupinski rad koji će rezultirati izvrsnim učeničkim rješenjima jer dokazano je kako su učenici motiviraniji i aktivniji skupinskim radom negoli tijekom primjene drugih društvenih oblika. Početne pretpostavke iz javnosti o nejednakome angažmanu učenika unutar skupine ili nepravednome vrednovanju mogu se riješiti primjenom pisanih opisa uloge za svakoga člana te uporabom tablica za samovrednovanje i vrednovanje.

6. Popis literature i izvora

Korištena literatura:

1. Crawford, Alan; Saul, Wendy; Mathews, Samuel R.; Makinster, James (2005). *Teaching and learning strategies for the thinking classroom*. New York: The International Debate Education Association
2. *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
3. Mattes, Wolfgang (2007). *Nastavne metode – 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*. Zagreb: Naklada Ljevak
4. Mlinarević, Vesnica; Peko, Anđelka; Sablić, Marija (2003). Suradničkim učenjem prema zajednici učenja. u: *Odgoj, obrazovanje i pedagogija u razvitku hrvatskog društva: zbornik radova 4. sabora pedagoga Hrvatske*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, str. 289-294
5. Kerimova, Bahar (2004). Ocjenjivanje grupnog rada. u: *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 11. godište, broj 1, str. 97-105
6. Pranjić, Marko (2013). *Nastavna metodika u riječi i slici*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
7. Ptiček, Rajka (2001). Suradnički odnosi u učenju. u: *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 8. godište, broj 2, str. 107-112
8. Rosandić, Dragutin (2005). *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga
9. Vrkić Dimić, Jasmina (2007). Socijalni oblik nastavnog rada – rad u skupinama. u: *Acta Iadertina*, 4. godište, broj 1, str. 23-34

Izvori:

Metodički dnevnicima zapažanja

	Student/ica:	Nastavnik/ica:	Škola:	Razred:	Nadnevak
1.	Daria Debak	Brigita Miličić	Tehnička škola Županja	2. razred	13. listopada 2018.
2.	Andrea Eršetić	Sanda Dominković	Osnovna škola Retfala, Osijek	6. razred	16. prosinca 2019.
3.	Nikola Foršek	Marija Hublin	I. Osnovna škola Varaždin	5. razred	9. prosinca 2019.

4.	Ana Haršanji	Anselma Salopek	Srednja škola Natuna Gustava Matoša, Đakovo	4. razred	14. prosinca 2018.
5.	Amra Hodžić	Mirjana Bogdanović	II. gimnazija Osijek	4. razred	25. listopada 2018.
6.	Amra Hodžić	Branka Horvat	Osnovna škola Darda	8. razred	27. veljače 2020.
7.	Nina Huterer	Mirta Mihaljević	Osnovna škola Matije Petra Katančića, Valpovo	5. razred	5. studenog 2018.
8.	Vanesa Kraljik	Leopoldina Mijatović	Srednja škola Isidora Kršnjavoga, Našice	2. razred	17. prosinca 2019.
9.	Vedrana Lekić	Jelena Branković	Osnovna škola Sikirevci	8. razred	15. siječnja 2020.
10.	Miriam Ljubić	Danica Galić	Osnovna škola Gradište	7. razred	6. prosinca 2019.
11.	Josipa Marijanović	Jasna Sudarić	Tehnička i prirodoslovna gimnazija Ruđer Bošković Osijek	3. razred	4. prosinca 2018.
12.	Magdalena Mišetić	Maja Šimić	Osnovna škola Đuro Pilar, Slavonski Brod	6. razred	11. studenog 2019.
13.	Antonella Nagy	Antonela Zec	Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek	6. razred	12. studenog 2018.

14.	Andrea Nikoloso	Katarina Nol	Obrtničko- industrijska škola Županja	1. razred	13. prosinca 2019.
15.	Lorena Oreški	Vlatka Zorc	Srednja škola „Stjepan Ivšić“ Orahovica	3. razred	18. prosinca 2019.
16.	Martina Prc	Inga Čunović	Strojarska tehnička škola Osijek	2. razred	22. siječnja 2020.
17.	Marina Smojver	Anita Katić	Osnovna škola Zdenka Turkovića, Kutjevo	8. razred	30. studneog 2018.
18.	Marina Smojver	Anita Katić	Osnovna škola Zdenka Turkovića, Kutjevo	8. razred	20. svibnja 2019.
19.	Ana Šakić	Ivana Vučemilović Šimunović	II. gimnazija Osijek	4. razred	16. svibnja 2019.
20.	Viktorija Šokčević	Ivana Farkaš	Osnovna škola August Šenoa, Osijek	8. razred	16. studenog 2018.

7. Prilozi

1. Prilog 1: Grafikon s rezultatima ankete za nastavnike – broj članova skupine
2. Prilog 2: Grafikon s rezultatima ankete za nastavnike – trajanje skupinskoga rada
3. Prilog 3: Grafikon s rezultatima ankete za nastavnike – učestalost uporabe skupinskoga rada
4. Prilog 4: Grafikon s rezultatima ankete za nastavnike – rade li svi učenici unutar skupine podjednako?
5. Tablica 1: Rezultati učeničke ankete prije nastavnoga sata
6. Tablica 2: Rezultati učeničke ankete na kraju nastavnoga sata
7. Tablica 3: Tablica za samovrednovanje
8. Tablica 4: Tablica za vrednovanje skupina
9. Prilog 9: Anketni obrazac za učenice i učenike
10. Prilog 10: Anketni obrazac za nastavnice i nastavnike
11. Prilog 11: Anketni obrazac za studentice i studente

Prilog 9: Anketni obrazac za učenice i učenike

„KNJIŽEVNOMETODIČKI PRISTUPI SKUPINSKOME RADU“

Poštovane učenice i učenici! Ja sam Amra Hodžić, studentica II. godine diplomskoga studija Njemačkoga jezika i književnosti i hrvatskoga jezika i književnosti. Ankete pred vama dio su moga istraživanja za diplomski rad. Molim da pažljivo pročitate tvrdnje te zaokružite broj ovisno o vašem slaganju s pročitanim. Prvi dio ankete rješavate na početku, a drugi na kraju sata. Od srca vam zahvaljujem. ☺

1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – svejedno mi je, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem

PRVI DIO ANKETE

1. Zainteresiran/a sam za primjenu skupinskoga rada u nastavi.

1 2 3 4 5

2. Ako radimo u skupinama, lakše ću svladati gradivo.

1 2 3 4 5

3. Ostali učenici i ja međusobno ćemo si pomagati tijekom rada u skupini.

1 2 3 4 5

4. Svatko će imati svoj zadatak tijekom rada u skupini i izvršiti ga.

1 2 3 4 5

5. Ostali učenici će riješiti što treba, a ja se mogu izvući.

1 2 3 4 5

6. Ako budemo radili u skupinama sve ću morati napraviti sam/sama.

1 2 3 4 5

7. Književnost bi bila zanimljivija kada bismo o njoj učili radeći u skupinama.

1 2 3 4 5

8. Motiviraniji/a sam kada NE radimo u skupinama, već samostalno rješavam zadatke.

1 2 3 4 5

9. Nastava književnosti bila bi aktivnija kada bismo više radili u skupinama.

- 1 2 3 4 5

10. Književna djela bolje ću razumjeti ako budemo u skupinama radili zadatke vezane uz njih.

- 1 2 3 4 5

DRUGI DIO ANKETE

1. Rad u skupinama bio mi je zanimljiv.

- 1 2 3 4 5

2. Radeći u skupini lakše sam svladao/la potrebno gradivo.

- 1 2 3 4 5

3. Ostali učenici su mi pomogli tijekom rada u skupini, kao i ja njima.

- 1 2 3 4 5

4. Svatko je imao svoj zadatak tijekom rada u skupini i izvršio ga.

- 1 2 3 4 5

5. Ostali učenici riješili su što je trebalo, a ja sam se izvukao/la i samo promatrao/la.

- 1 2 3 4 5

6. Većinu zadataka u skupini morao/la sam napraviti sam/a.

- 1 2 3 4 5

7. Književnost mi je bila danas zanimljivija, jer smo radili u skupinama.

- 1 2 3 4 5

8. S obzirom na to da smo radili u skupinama, bio/bila sam motiviraniji/a za rad.

- 1 2 3 4 5

9. Nastava je bila aktivna, jer smo radili u skupinama.

- 1 2 3 4 5

10. Književno djelo bolje sam razumio/jela radeći zadatke u skupini s ostalim učenicima.

1 2 3 4 5

11. Nakon rada u skupini dobili smo povratne informacije od nastavnika/ice (točnost rješenja, komentar na rad u skupini, rješenja ostalih skupina):

1 2 3 4 5

12. Ocjena koju dodjeljujem sebi za rad u skupini:

1 2 3 4 5

13. Ocjena koju zaslužuju ostali učenici u skupini:

1 2 3 4 5

Prilog 10: Anketni obrazac za nastavnice i nastavnike

Naziv škole u kojoj radite:

Razredi u kojima predajete:

5. OŠ 6. OŠ 7. OŠ 8. OŠ 1. SŠ 2. SŠ 3. SŠ 4. SŠ

Prosječan broj učenika u razredima u kojima predajete:

5-10 10-15 15-20 20-25 25-30

Broj godina Vašeg radnog staža:

Koliko često koristite skupinski rad u nastavi književnosti?

jednom tjedno nekoliko puta u polugodištu 1-2 puta godišnje

Kako dijelite učenike u skupine?

- formiraju skupine prema rasporedu sjedenja
- učenici sami biraju s kime će raditi
- prozovem učenike i kažem tko je u kojoj skupini
- koristim neku igru/slagalicu/aktivnost, a čije rješavanje rezultira formiranjem skupina slučajnim izborom
- ostalo: mogućnost upisa odgovora

Na koje probleme nailazite prilikom i nakon podjele učenika u skupine? Više je mogućih odgovora.

- skupine nisu podjednake po kriteriju znanja i zalaganja
- učenici unutar pojedinih skupina se svađaju i/ili odbijaju raditi jedni s drugima
- učenici nisu skloni radu u skupinama
- podjela u skupine oduzima puno vremena
- ostalo: mogućnost upisa odgovora

Koliko je najčešće članova jedne skupine?

3 4 5 6 ili više

Koliko najčešće traje rad u skupinama?

- jedan dio nastavnoga sata
- cijeli nastavni sat
- dvosat

- učenici imaju skupinske zadatke izvan nastave (dodatni projekt, domaća zadaća, priprema za obradu lektire)

Pokazuju li učenici veću zainteresiranost i motiviranost za književnost kada rade u skupinama?

da ne

Dobije li svaki član skupine pisani opis svoje uloge?

da ne

Rade li svi učenici unutar skupine podjednako?

- da, svatko izvršava svoj dio zadatka i zatim zajednički komentiraju, završavaju, uspoređuju
- pretežno da, ali netko je ipak inicijator i radi više
- pretežno ne, dio učenika pokušava se izvući i ne pridonosi radu skupine
- ne, samo jedna osoba radi, a ostali čekaju

Je li nastava književnosti aktivnija kada učenici rade u skupinama?

da ne

Doprinosi li rad u skupinama lakšem razumijevanju književnih djela?

da ne

Dobije li svaka skupina povratnu informaciju o točnosti/uspješnosti rješenja postavljenih zadataka?

- da, svaka skupina uvijek stigne sve prezentirati i uvijek stignem svima komentirati sve što je bilo pozitivno i što eventualno treba izmijeniti, a u raspravama sudjeluju i druge skupine
- pretežno dobiju povratne informacije, jer ne stignem uvijek svima sve komentirati
- najčešće se samo kratko osvrnem na rad svih skupina, jer nemamo vremena sve analizirati
- komentiram samo one skupine koje izlože svoj rad, jer ne prezentiraju svi
- ostalo:

Kako vrednujete rad u skupinama? Više je mogućih odgovora.

- svi članovi skupine dobiju istu ocjenu
- unutar jedne skupine postoji mogućnost da učenici ne dobiju iste ocjene
- rangiram rad skupina i na taj način oblikujem ocjenu za pojedinu skupinu
- skupinama dodjeljujem ocjene ja

- skupine vrednuju jedna drugu međusobno
- članovi skupina samovrednuju svoj rad i rad skupine
- ostalo:

Koji je Vaš osobni stav o primjeni skupinskoga rada u nastavi književnosti? Treba li ga biti manje ili više, uče li tada učenici samostalnije ili zapravo nauče manje, je li problem pripremiti skupinski rad, koje su poteškoće?

Prilog 11: Anketni obrazac za studentice i studente

Naziv studija/studijske kombinacije:

Godina studija:

Spol: M Ž

Koliko često biste koristili skupinski rad u nastavi književnosti?

jednom tjedno nekoliko puta u polugodištu 1-2 puta godišnje

Kako biste dijelili učenike u skupine?

- formiraju skupine prema rasporedu sjedenja
- učenici sami biraju s kime će raditi
- prozovem učenike i kažem tko je u kojoj skupini
- koristim neku igru/slagalicu/aktivnost, a čije rješavanje rezultira formiranjem skupina slučajnim izborom
- ostalo: mogućnost upisa odgovora

Na koje probleme možete naići prilikom i nakon podjele učenika u skupine?

- skupine nisu podjednake po kriteriju znanja i zalaganja
- učenici unutar pojedinih skupina se svađaju i/ili odbijaju raditi jedni s drugima
- učenici nisu skloni radu u skupinama
- podjela u skupine oduzima puno vremena
- ostalo: mogućnost upisa odgovora

Koliko bi najčešće bilo članova jedne skupine?

3 4 5 6 ili više

Koliko najčešće bi trajao rad u skupinama?

- jedan dio nastavnoga sata
- cijeli nastavni sat
- dvosat
- učenici imaju skupinske zadatke izvan nastave (dodatni projekt, domaća zadaća, priprema za obradu lektire)

Pokazuju li učenici veću zainteresiranost i motiviranost za književnost kada rade u skupinama – Vaša pretpostavka za budući rad?

da ne

Hoće li svaki član skupine dobiti pisani opis svoje uloge?

da ne

Vaše dosadašnje iskustvo rada u skupinama: Rade li svi učenici unutar skupine podjednako?

- da, svatko izvršava svoj dio zadatka i zatim zajednički komentiraju, završavaju, uspoređuju
- pretežno da, ali netko je ipak inicijator i radi više
- pretežno ne, dio učenika pokušava se izvući i ne pridonosi radu skupine
- ne, samo jedna osoba radi, a ostali čekaju

Je li nastava književnosti aktivnija kada učenici rade u skupinama?

da ne

Doprinosi li rad u skupinama lakšem razumijevanju književnih djela?

da ne

Vaša dosadašnje iskustvo rada u skupinama: Dobije li svaka skupina povratnu informaciju o točnosti/uspješnosti rješenja postavljenih zadataka?

- da, svaka skupina uvijek stigne sve prezentirati i nastavnik/ica uvijek stigne svima komentirati sve što je bilo pozitivno i što eventualno treba izmijeniti, a u raspravama sudjeluju i druge skupine
- pretežno dobiju povratne informacije, jer nastavnik/ica ne stigne uvijek svima sve komentirati
- najčešće se nastavnik/ica samo kratko osvrne na rad svih skupina, jer nema vremena sve analizirati
- nastavnik/ica komentira samo one skupine koje izlože svoj rad, jer ne prezentiraju svi
- ostalo:

Kako biste vrednovali rad u skupinama? (Više je mogućih odgovora!)

- svi članovi skupine dobiju istu ocjenu
- unutar jedne skupine postoji mogućnost da učenici ne dobiju iste ocjene
- rangiram rad skupina i na taj način oblikujem ocjenu za pojedinu skupinu
- skupinama dodjeljujem ocjene ja
- skupine vrednuju jedna drugu međusobno
- članovi skupina samovrednuju svoj rad i rad skupine

- ostalo:

Koji je Vaš osobni stav o primjeni skupinskoga rada u nastavi književnosti? Treba li ga biti manje ili više, uče li tada učenici samostalnije ili zapravo nauče manje, je li problem pripremiti skupinski rad, koje su poteškoće?